آلطی یللق

ابتدائی مکتب

پروغرامه‌سی

تروپسکی معلملری طرفندن ترتیب ایتلوب آنده‌غی حضرتلر و مکتب مدیرلری طرفندن مناسب طابلدی.

1734

КССР Гылым Академиясы ... Академии Наук КССР

ناشری:
ملاعلی یاوشف.

ПРОВЕРЕНО 1953 г.

تارغوۋی دوم
«ع. ع. حسینوف وشرکاسی» نڭ پاراۋای مطبعه‌سی
اورنبورغده ۱۹۱٦ سنه.

سوز باشی.

بزنڭ ترويسكی معلملری كوب يللردن بيرلی ابتدائی مكتبلرمزنی برلەشدرو و آلر اوچون بر پراغراما ترتيب ايتو حقنده فكر آلشوب كيلمكدەلر ايدی. شول عادتلری بوينچه آلر بو يلده پروغراما مسئلەسينی آلغه آلديلر و اوتكان يللرنڭ برسنده ترتيب ايتلگان بر پروغرامالرينی اساس طوتەرق اوزاقنه وقت، كوبكنه اجتهاد صرف ايتوب ياڭا و مفصل بر پروغراما وجودكه كيتورديلر. پروغراما اشلەنوب بتكاچ آنی محله خادملرينه، مكتب و مدرسه مديرلرينه، حضرتلرگه وباشقه اهليت اييەلرينه عرض ايتوب اوتكاندن صوڭ حاضرگی شيكلّی مكتب مسئلەلری قايناب طورغان بر زمانده آنی مطبوعاتكه چغاروب عمومنڭ دقت و محاكمەسينه قويونیده تيوشلی طابديلر. چونكه بو پروغرامانی توزوده بر مكتب ياكه بر تيرەنڭگنه مكتبلری كوز آلدنده طوتولمی بلكه بتون مكتبلرمزنڭ بر يولغه توشولری، آلرنڭ بارسينڭده بر غايەگه قاراب خدمت ايتولری اعتبارغه آلندی. بناءً عليه ترويسكی معلملری بو پروغراماغه بتون ملتنڭ آلدينه عرض ايتلگان بر ماده ايتوب قارالونی و شوڭا كورەده بتون تعليم و تربيه اهللری ايله ارباب اقتدارنڭ آڭارغه دقت ايتولرينی اوتنەلر همده مسئلەنڭ اهميتينه موافق اساسلی صورتده فكر يوروتوب محاكمه ايتكاننڭ صوڭنده اول حقده مطبوعاتقه چغولرينی رجا قيلەلر.

مكتب پروغرامالرمزنڭ اهميتی حيات خصوصيەمز هم حيات مليه و دينيەمز اوچون بولغانلغی معلومدر. بو جهتدن قاراغانده پروغراما مسئلەسينی يلصاين آرتده قالدروب طورميچه آنی مطلقا اوشبو كونده اوشبو دقيقەده تيكشروب حل ايتەرگه تيوشلی. موندن باشقه بو كونده ينه مهم بر مسئله طووب طورمقدەدركه اولده زيمستوالرنڭ مكتب اشلرمزگه قسلورغه تلەولری، اوزلری پروغراما نمونەلری كورسەتولر و نهايت بتون خلقنڭ تلەگی ايتوب بر پروغراما عرض و اجرا قيلورغه حاضرلەنولريدر. بزگه بو مسئلەلرگەده اهميت بيرميچه اوتەرگه يارامی.

بز بو اورنده زيمستوانڭ پروغراماسينه قاغلوب اول مؤسسەنی مكتب اشلرمزگه مداخله ايتدرو ياكه ايتدرماو مسئلەلرينی سويلەب طورميز. لكن

شونك برله‌ن برابر هیچ کمدن وکیل بولمیچه یالغوز اوزمزنك خصوصی‌فکرلرمز اوله‌رق توبه‌نده‌گی نرسه‌لرنی‌گنه ئه‌یتوب کیته‌مز:

اگرده زیه‌ستوا بزنك ملی مکتبلرمزگه قسلورغه، اوز طرفندن بزنك اوچون مکتبلر آچارغه تله‌سه بز آڭارغه برنچی‌شرط ایتوب اوشبو پراغرامه‌نك تطبیق قیلنوون عرض ایته‌ر ایدك. و اول شرطنی ییرینه ییتکروگه تا‌ٴمین منزلنده توبه‌نده‌گی تله‌کلرنی‌ده بیان قیلور ایدك:

١) مکتبده هیچ بر تورلی سیاست تعقیب ایتلماسون. مکتب بتون اجتهادی برله‌ن شخصنی تعلیم و تربیه ایتو اساسینه قورلغان بولسون.

٢) مکتبنك اداره‌سی آنك چن مدیرلری بولغان‌محله خادملری برله‌ن‌محله‌نك آکلیلرندن عبارت بر هیئت قولنده بولسون.

٣) مکتبده‌گی معلملرنك بارسن‌ده تیگز معاشلی و حقوقلی ایتوب مکتب اشلرنده آلرنك بارسی‌ده بر تیگز مسئول طوتلسون.

٤) معارف ماٴمورلرینك مکتبلرگه سیاست کرتوب آنده‌غی دینی و ملی درسلرمزگه اعتبار ایتمی یالغوز روسچه تل کبی بعض نه‌رسه‌لرنك اهمیتلرینی آلغه صالوب قسلوارینه یول قالدرماسون.

خلق ابتدائی مکتبلرینڭ اساسلری و وظیفه‌لری حقنده عمومی ایضاح .

خلقنڭ فائــده‌سینی کوزه‌توب، وطننڭ ترقیسن نظرا تأسیس ایتله‌چك «خلق مــکتبلری» حقنده فکر یورتوب بر قرار بیرگانده ایڭ برنچی تعیین قیلناچق نه‌رسه‌لر: مکتبنڭ اساسی غایه‌سی، آندن کوتولگان توب مقصدلر، آنڭ وظیفه‌لری، طوتاچق یولی واصولیدر.

مکتبنڭ اساسی غایه‌سی هر نه‌رسه‌دن الك شخص وشخصیتکه خدمت ایتودر. ایکنچی تورلی ایتکانده، مکتبدن کوتولگان برنچی مقصد شونده تعلیم وتربیه قیلنغان «کشی» نڭ فائده‌سیدر. بنــاءً علیه مــکتب بوتون وجودی وتأثیری برله‌ن شخصنی قارارغه، آنی آکلی، اشلکلی، خلقلی، بختلی قیلورغه طرشو ایله یورچلیدر. یعنی مکتبدن کوتولگان اساسی غایه «شخصنی اوزینه فائده‌لی کشی یاصاو»در. مکتب اوشبو غایه‌نی اوستینه آلغاچ، شخصنڭ اوزندن اوتوب، آنی آتا آناسینه، عائله‌سینه خدمتکار قیلورغه، ملتینه خیرلی اعضا یاصارغه وآندن وطنغه یارالی وطن اوغلی طوغدررغه همت ایته‌ر. اگه‌رده مکتب اوشبو یولده حرکت وخدمت ایتمه‌سه، اول شخصقه ضرر ایتکان کبی وطنغه‌ده سلبی برخدمت ایته‌ر. چونکه وطن، ملت، عائله‌نڭ هر قایوسی آیرم شخصلردن جیولغانلقدن، آلرنی تشکیل ایتوچی عنصرلر منزلنده بولغان فردلر یاخشی بولماغانده، تگیلرنڭ فائده‌سی طابلمیدر. قسقاسی مکتبنڭ برنچی اساسی وظیفه وغــایه‌سی شخصنڭ فائده‌سینه طرشمقدر.

مکتبدن کوتولگان شول غایه‌گه ایرشو اوچون آنڭ وظیفه‌لریده معین بولورغه تیوشدر. مکتبنڭ وظیفه‌سی ایکی بولوب ۱) بالانی تعلیــم ایتمك، ۲) بالانی تربیه ایتمکدر.

بالانی تعلیم ایتو، آڭارغه معلوم فنلردن بر مقدار معلومات وحاضرلك بیرو دیمك بولوب، اول مقصد اوچون بالاغه توبه‌نده‌گی نه‌رسه‌لرنی بلدرو تیوشدر: ۱) بالانڭ بو کونگیسینه یارارلق وکیله‌چکده ترقی ایتووی اوچون قورال بولورلق نه‌رسه‌لردن اوقو، یازو حساب وابتدائی درجه‌ده علوم طبیعیه ایله بعض تطبیقاتی؛ ۲) بالانڭ اوزینه واوز تیره‌سینه عائد بلمــدن طش اوزینڭ ملتی،

وطنی وبولرنڭ باشقەلرغە مناسبتی هم آلر آراسندەغی موقعی حقندە بلووی لازم بولغان معلومات؛ ٣) بالانڭ مادی حیاتی ومادی صحیطی حقندە بلگانلرندن طش روحانی حیاتی ومعنوی غداسی بولغان دین واخلاقغە عائد بلملر.

مکتبنڭ تعلیم جهتندن بولغان اوشبو وظیفەسینی اوتەوی اوچون آندە بالاغە بلدرلەچك اوقو مادەلری اوشبولردر:

بالانڭ دینی، تلی، ملی تاریخی، وطن تلی، وطننڭ تاریخ وجغرافیاسی، علوم طبیعیە وبعض تطبیقاتی، حساب، عمومی جغرافیا، رسم وکوی، گیمناستیقا. ابتدائی مکتبدە، آندە اوقوچی بالانڭ فائدەسینی کوزەتوب، آڭا ضرر ایتمەسلك مقدار واصولدە اوشبو نەرسەلر اوقتلورغە لازمدر. آلارنی اوقوتقاندە هرزمان «بالانی فائدەلی» کشی ایتوغایەسینی رهبر طوتوب علمنی بالا اوچون بیررگە وآنی بالانڭ فائدەسینە یاراتورغە طرشمق کیرەکدر. مونا اوشبو اساسنی اعتبارغە آلغاندە مکتبنڭ اوقو تلی بتون فنلردە بالانڭ ملی تلی بولورغە، اوقونڭ اوّلگی بللرندە کوبرەك ملی تلگە اهمیت بیروب، بالاغە هرياقلی زبان ایتەرلك یولدە باشقە برچیت تل درسلرن قاتناشدرمی طوررغە تیوشدر. مکتب بالانڭ فائدەسینی کوزەتسە، اول آنڭ دینی احتیاجلرینیدە اوتەرگە، بناءً علیە مکتب دین درسلرینەدە یتەرلك اورن بیرورگە وآلارنی یخشی بلدررگە اجتهاد صرف ایتەرگە بورچلیدر.

بو اورندەغی اساسنی کوز آلدندە طوتوب وطن تلی روسچە حقندەدە بر آز طلبلر کورسەتوب اوتمك تیوشلی بولادر. اوزینڭ پروغراماسی بابندە ئەبتولەچگی اوزرە، روسچە تل بلو وطن بالالرینڭ همەسینە هر جهتدن لازم وفائدەلیدر. بو درسدە طبیعی، باشقە خصوصلردن بیگرەك بالانڭ فائدەسینی کوزەتوب اوقلورغە کیرەكدرکە مونده برتورلیدە شبهە بولماسە کیرەك. منە مونی اعتبارغە آلغاندە، بر تلنی یا کە فننی اوقتو بالانڭ استعداد وقابلیتلرن خراب وآنڭ بختینی هلاك ایتەردەی بر وقتدە ویولدە بولماسقە تیوشدر.

موندندە روسچە اوقتونی آشقدروب، آنی وقتندن مقدم مکتبکە کرتویاراماغانلغی آڭلاشلور. بو مسئلەنی طاغندە نغیراق آڭلاو اوچون توبەندەگی نرسەلرگەدە دقت ایتەرگە کیرەك : اول بر تلنی اویرەنو اوچون ایکی شرطنڭ طابلووی لازم بولوب، آلارنڭ برسی کشینڭ ذهنی ترقی ایتکان، کشی کوب تورلی فکرلرگە و آڭلرغە ایە بولغان، فکرلرنی بر-برلرینە ربط ایتو قوتنی حاصل ایتکان، سوزلر ایلە معنالرنڭ مناسبتلری حقندە معلومات حاصل ایتکان

بولو؛ ایکنچیسی ایسه معنالرگه قارشی اوز تلنده کلمه‌لرنی بلو و اویره‌نودر.
پیدا غوغیانڭ اوشبو بیمرلمه‌س قاعده‌سن اعتبار اینکانده‌ده، مکتبنڭ کیمندن اولگی ۳ یلنده بالالرغه بر چیت تلنی اویره‌تورگه عذابلانو بالانڭ فائده‌سینه توگل، بلکه ضررینه طرشو بولاچقدر. چونکه بو اش آرقاسنده بالانڭ یتشمه‌گان ذهنی واطله، آنڭ استعدادی خراب ایتله، لکن شـول زور ضررلرغه قارشی طوررلق تل بلدرو ممکن توگل. دیمك بو حالنڭ ضرری برگنه توگل. ایکیدرکه، آلارنڭ برسی بالانڭ استعدادن خراب ایتو، ایکنچیسی کوب وقت وعلم ضائع ایتودر. بو وقت و یه‌ش بالا چیت برتلنی توگل آنا تلینی‌ده بیك آورلق برله‌گنه اویره‌نه‌در. اوشبو سببلرنی اعتبارغه آلغانده روسچه تلنی صوڭغه‌راق قالدرو مطلق تیوشدر.

بزنڭ مسلمان مکتبلرنده روسچه تلنی صوڭغه قالدروغه تیوش ایتکان طاغن بر سبب بارکه، شونڭ اوزینی‌گنه اعتبارغه آلوده بو تل‌کنی حقلی قیلورغه یتسه کیره‌ك. بو سبب‌ده مسلمان‌مکتبلرینڭ برنچی اوقو یلینڭ صوڭغی‌یارتیسنده، اگرده صوڭغه قالسه ایکنچی یلنڭ باشنده عرب تلینڭ یارم میخانیك قرأتی باشلانودر. بزنڭ مکتبلر موڭا ایکی یاقدن مجبور بولالر. برسی، بزنڭ دینی کتابمز بولوب اوقلووی هر بر مسلمانغه فرض بولغان قرآن کریمنڭ وعبادتلرمز وقتنده اوقولا طورغان دعالرنڭ عربچه بولولریدر. ایکنچی بزنڭ حرفلر عرب الفباسندن آلنغانلر. شونڭ اوسته‌وینه تلمزگه بیك کوب عربچه سوزلرده کرگان بولوب، آلار حاضرگه‌چه عرب املاسینه موافق یازلوب یوریلر. بناءً علیه بز بو کونگی تلمزنی اویره‌نمك اوچون عربچه اوقورغه مجبورمز.

بزنی بیك ایرته عرب تلن اوقی باشلارغه مجبور ایتکان سببلرنڭ ایڭ کوچلیسی مونده ذکر ایتلگانلرنڭ برنچیسیدر. مکتب‌نڭ توب وظیفه‌لرندن برسی ملی تل اویره‌تو بولسه، ایکنچیسی دین بلدرودر. بناءً علیه بزعرب تلن اوقتودن قوتولا آلماغان شیکللی' آنی کیچکدررگه‌ده امکان تابمیمز.

اوشبو ایضاحلردن آڭلاشلغانینه کوره. بزنڭ مکتبلرده بالا اولگی یللرده اوق ایکی تل اوقورغه مجبور قالادر. اگه‌رده بولار یانینه بیك ایرته روسچه‌نی‌ده قوشساق، اول حالده شول کچکنه بالاغه اوچ تورلی تل یوکلتلگان بولوب، بو ایسه بالانی تعلیم و تربیه ایتو توگل، بلکه آنی خراب ایتو بولاچقدر. بناءً علیه روس تلی درسلرن دورتنچی یلنڭ باشنده‌ده ایرته باشلارغه تیوش توگل.

روس تلینگ کونولگان فائدەنی کیتروی اوچون آنـگ اوقلو وقتن‌غنه تعیین ایتو کافی توگلدر. بو اورنده اول تلنی اوقتوچی معلم - اوچیتلنگ نیندی ذات بولورغه تیوشلکنی‌ده اعتبارغه آلوب اوتەرگه کیرەك. بوکشی بالانگ ملی تلینی اصوللی وقاعدەلی ایتوب ادبی اولاراق بلورگه تیوشدر. اگەرده روس تلی معلمنده مذکور صفت طابلماسه، اول روسچەنی نی قدر یاخشی بلسەدە، بالاغه کیرەکلی فائدەنی بیره آلمیدر.

بالانگ آندی اوچیتلدن ایتکان فائدەسی، اویرەنگان تلی، کورگان مشقتلری ایله اونکارگان وقتلربنه طورمیدر. بو دعوانگ درستلگن آگلار اوچون ۲۵ - ۳۰ یللق تجربەنی وبزنگ بو طرفلردەغی ابتدائی مکتب اکمال ایتکان اینارو- دیس بالالری برلەن مملکتمزنگ غرب طرفندەغی اینارودیسلرنگ مکتب بترگان بالالرن چاغشدروب قاراو ییتسه کیرەك.

مکتبنگ ایکنچی وبلکەده ایك توب وظیفەسی «تربیه» در. مکتب تعلیم یورطی‌غنه توگل، بلکه تعلیم وتربیه یورطیدر. مکتبنگ تربیه یورطی بولورغه تیوشلگی بیك کوب جهتلردن لازمدر.

اوّلا بالاسینی یاخشوق اوزاق وقتقه مکتبکه بیروب یوروتکان آتا-آنانگ مکتبدن کونکانی بالانگ «فائدەلی کشی» بولوب چقوویدر.

شول امید برلەن آلار بالالرن مکتبکه بیروب، آلارنگ حیاتلرندن کوبکنه اولوشلربنی شونده اوتکەرتدرەلر. بویاقدن قاراغانده مکتب تربیه اشن عائله ایله حیاتقه قالدروب، اوزی یالغز تعلیم اشن‌گنه التزام ایتسه آلمیدر. مکتب زمانلرنده بالا تماما عائلەسی اچندە بولمی، حیاتینگ ایك مهم بر قسمن مکتبدە اوتکەرگانلکدن، مکتب عائله وحیات اوچون‌ده تربیه یورطیدر.

ایکنچی جهتدن، بالانگ یەشلکده آلغان بوتون اطلاع وآگلری، آلارنی کیرەك‌بلب، کیرەك‌بلمیچه آلسونلر، آنگ اخلاق وحرکتنده بوتون‌عمری‌بوینچه تأثیر ایتوب طوررلق ازلر، اثرلر قالدرالر. وحالنکه بالانگ مکتبده آلغان معلومات واطلاعلری باشقه اورنده آلغانلرندن کوب آرتق وتورلیدر. بو یاقدن قارا- غاندەده مکتبنگ تعلیم ایله برابر تربیه ایتوویده تیوشلکی کیلوب چقا.

مکتب تربیه وظیفەسینی انکار ایته قالسەدە، تعلیم وظیفەسینی انکار ایته آلماسه کیرەك. حالبوکه تعلیم وظیفەسینی چن معناسی برلەن آگلاغانده اول تربیەدن باشقه نەرسه بولماسقه تیوشلی. چونکه مکتب‌دن کونولگان نەرسه،

بالانڭ باشینه معین بر مقدارده بلم طونروب چغاروغنه توگل؛ بلکه، بالانی آکلی، بولدقلی، حیاتکه حاضرلکلی وفائده‌لی کشی یاصاب چغارودر. مکتب بو عالی مقصدلرغه نی برله‌ن ایرشه‌چك؟ ــ شبهه یوق‌که، اول بالاغه بوتون عمری بوینچه هه‌ر خصوصلرده تطبیق ایتوب فائده‌لانورلق علم ومعلومات بیروب چغارا آلمی. بناءً علیه بالانڭ حیاتکه حاضرلگی بو یول برله‌ن طابلورغه ممکن توگل. بالاده‌غی مذکور خصوصیاتلر، آنڭ استعدادینی اویاتو، آرتدرو، ذهننی کیره‌کلی علملرنی اوزندن اوزی کسب ایته‌رلك حالگه قویو آنڭ حسیاتینی یاخشی ایله‌ن یامانننی آیرورلق، اراده‌سینی علمینه موافق یومشارلق ایتو برله‌ن‌گنه طابلاچقدر. بوگا کوره‌ده مکتبنڭ تعلیمده‌ن کوتکان مقصدی بالانی علم آلورلق وآلغان علملرینی تطبیق ایته‌رلك حالگه قویمق بولورغه تیوشلی. اگرده مکتب بالانی تعلیم ایتکانده، آکارغه مستقل وحرکت ایته‌رگه یول بیرووی برله‌ن آنی مکتبدن چقغاچ، اوزینی تربیه ایتوب آلوب کیته‌رده‌ی وشول طریقه اوزینه فائده‌لی بولوردای بر کشی یاصاماسه، بالانڭ مکتبده آلغان سطحی علملری بر اشکه‌ده یارامیدر. چونکه مکتبنڭ «امتحان یارشلری» اوچون بیرگان علملری بیك تیز اونتلوب بته، اونوتلمی قالغانلری ایسه کشیگه مال بولا آلمیدر. بناءً علیه مکتب تعلیمی تربیه‌وی بولوب، اول بالانڭ اوزنده بولغان بوتون قابلیتلرنی اشله‌نوب ترقی ایتدررگه ومونڭ اوچون‌ده «آلغان توگل، طابقان علم» قاعده‌سینی اساس طوتوب، بالالرنڭ آلغان علملرنی ملکه‌له‌نوب اوزلرن تربیه ایته‌رگه یاراقلی بولوب چقولرینه اجتهاد ایتو تیوشدر. اوشبو یولده تعلیم و تربیه ایتکانده‌گنه مکتب بالانی حیاتکه حاضرله‌گان آکارغه طورمشنده اوچرایاچق آورلقلرغه فارشی استعمال ایته‌رگه یارارلق قورال بیرگان وشول یول برله‌ن عائله وباشقه محیطدن آلغان ناچار تربیه‌لرنڭ تأثیرن بترگان، لا اقل آزایتقان بولور. بولار بارسی‌ده طوغری یولغه قویولغان مکتبنڭ بر تعلیم خانه بولووی برله‌ن برابر بر تربیه خانه‌ده بولووینی بیك آچق کورسه‌ته‌لر.

مکتبنڭ تعلیم وظیفه‌سی مناسبتی برله‌ن اورتاغه کیلوب چققان شول تربیه‌وی وظیفه‌لرندن طش‌ده تربیه‌نی التزام ایته‌چك بر نی قدر خصوصیاتلری بار. آلارنڭ برسی «انضباط وانتظام»در.

مکتب حیاتی هر بر آدومده دیسسیپلیناغه تعلق ایته‌در. اگرده اول خصوصده معقول بر یول طوتولسه اول بالانڭ هه‌ر یاقلی تربیه‌له‌نوب منتظم عمل وحرکت

ایتوویته زور یاردمچی بولا. شونك آرقاسنده بالاده انتظام ملکه‌سی حاصل بولوب، آنك سجیه‌سی‌ده تشکل ایته وقوتل‌نه‌در.

مذکور خصوصیاتلرنك ایکنچیسی مکتبده «اجتماعی حیات بولو»در. بوحال عائل‌ده طابلمی، یالغز مکتبده‌گنه طابلادر. شول اجتماعی حیات سایه‌سنده بالااوز یه‌شده‌شلرندن بولغان هه‌ر تورلی صفتلی بالالر ایله یه‌شه‌رگه وآلار آراسنده لایقلی معامله و حرکتده بولنوب اوزینی طوتا بلورگه معلملرینه و زورلرغه قارشی نیندی حال و وضعیتده طوررغه کیره‌کلکنی اویره‌نه. مونده بالالر، فکر، حسیات کبی سرمایه‌لرینی‌ده اوز آرا اورتاقلاشورغه سوق ایتله‌لر. مکتب یوللی حرکت ایتسه بولاردن فائده چقارر. عکس حالده زورغنه ضررده بولور. چونکه بالانك بر-برسندن ناچار اورنه‌کلر آلولری ممکن. مکتبده بولغان اوشبو اجتماعی حیات نمونه‌سی و بولردن مکتب تربیه‌سینك استفاده‌سی بالالرغه اجتماعی حیاتکه حاضرله‌نورگه غایت زور و فائده‌لی میدان‌در. اگه‌رده مکتب تربیه‌نی اوستینه آلماسه موندن ایتله‌چك فائده‌ده یوغالوب کیته‌ر.

سوزنك قسقه‌سی: مکتب یالغز تعلیمنی گنه اوستینه آلمی، اول تعلیم ایله برگه تربیه‌نی‌ده التزام ایتسون و بولرنی بر-برسندن آیورماسون.

تربیه یالغز عقلغه‌غنه توگل، بلکه اخلاقنی‌ده قاراب، بالانك بوتون قابلیت واستعدادلرینی اوسدرسون وملکه‌له‌ندرسون هم آنده «فائده‌لی کشی» ده طابلورغه تیوشلی بولغان سجیه‌نك وجودکه کیلووینه طرشسون. فردلر، ملتلرنی اوستون ایتکان نرسه علم‌گنه توگل، بلکه متین بر سجیه‌ده بولغانلقن مکتب هیچ بر وقتده و هیچ بر خصوصده اونوتماسقه تیوشلی.

مکتبنك اساسی غایه‌سی «فائده‌لی بر شخص» حاضرله‌و مقصدی برله‌ن تعلیم و تربیه وظیفه‌سینی اوته‌و دیب طانولسه، مونی کم اجرا قیلورغه تیوشلکنی‌ده خاطردن چقاررغه یاراماس. آنی مکتبنك روحی و رهبری بولغان معلم اشله‌رگه، تعلیم و تربیه وظیفه‌لرینك هه‌ر ایکیسنده شول کشی مسئول طوتلورغه تیوشدر. بوغنه توگل بالانی فائده‌لی کشی یاصاو اوچون، معلم آنك شخصی، مادی، روحی، ملی، معیشی هم وطنی احتیاجلرینی یاقندن طانوغان کشی بولو لازمدر. بو ایسه معلمنك بالانك اوز دینده‌شی، اوز ملتده‌شی، اوز وطنده‌شی بولووینی لازم ایته‌در. بناءً علیه مسلمان بالاسینك فائده‌سی اوچون آچلغان بر مکتبنك رهبر و روحلری بولغان معلملرده مطلقا

شول بالالرنك احتیاجلرینی یاقندن طانوغان مسلمانلردن بولورغه تیوشدر.

ایندی آلدمزده ایکی مسئله طورا، که آنلرنك برسی مکتبده اوقو یلینك صانی، ایکنچیسی آنك شکلی (تیبی) مسئله‌سیدر. اگرده بالانی شول ئه‌ینکان بولده و درجه‌ده تعلیم وتربیه ایته‌رگه تل‌نسه، آکارغه ایرشو اوچون مکتبده اوقو مدتی آلتی یلدن‌ده کیم بولورغه یارامیدر. روس تلی درسلری دورتنچی صنفدن‌ده مقدم‌کره آلمی وحالنکه اول‌تلنی اشکه یارارلق بلدرر اوچون کیمندن اوچ یل وقت لازمدر. بناءً علیه بو جهت‌ده ابتدائی مکتبلرمزنك آلطی یلدن‌ده کیم بولماون لازم ایته. ایکنچی جهتدن ابتدائی مکتبلرمزنك آلطی یلدن‌ده کیم بولماولری تیوشلگینه کوزمزگه کورنوب طورغان عیانی بر دلیل بارکه، اول‌ده حاضرگی مکتبلرمز ایله روسلرنك ناچالنی اشقولالریدر. بولرنك اولگیسنده، ترتیبلی یولغه قویولغانلرنده‌ده، روسچه اوقولماو ایله‌ن برابر دورت یل اوقوغان بالالر بیك آز نه‌رسه بلوب چقالر وتربیه یاغندن‌ده توبه‌ن طورالر. اوچ یللق ناچالنی اشقولا بتورگانلری ایسه طاغن‌ده توبه‌نره‌ك بولالر واوزلری تلی برله‌ن حسابقنه اوقودقلری حالده، آلرده‌ده بیك آز استعداد کورسه‌ته‌لر. ایندی ۳-۴ یل اوقولغان مکتبلرنك حالی بولای بولسه، اشقولا ــ تاتارچه مکتب اورنن آلاچق بولغان بزنك بو یاڭی مکتبکه اوقو یلی آلطی بولو مطلقا لازمدر.

مکتبنك شکلینه (تیبینه) کیلگانده، آنك حاضرلك مکتبی صفتی برله‌ن آچلمی بتونله‌ی مستقل بولوی، یعنی آنك بالانك اوزینه کیره‌کلی بولغان تعلیم وتربیه‌نك اولگی درجه‌سینی هر یاقلی اوته‌رگه یونه‌لگان وقورلغان بولووی تیوشدر. مکتبلرمزنی حاضرلك مکتبی ایتودن مقصد آلرنی اکمال ایتوچیلرگه اورتا مکتبلرگه کررگه امکان بیرودر وحالنکه استاتیستیقا معلوماتلرینك کورسه‌تولرینه کوره، بزده توگل اورتا ویوغاری مکتبلرده تحصیل ایتوچیلرنك نسبی صانلری جهتندن بزگه قاراغانده کوب یوغاری تورغان روس وطنداشلرمزده‌ده ابتدائی مکتب اکمال ایتکانلردن اورتا مکتبلرگه کیتوچیلر ٪۲ - ٪۳ قدر گنه‌در. دیمك قالغان ٪۹۸ - ٪۹۷ ی ابتدائی مکتبده آلغان معلوماتلری برله‌ن حیاتکه کروب کیته‌لر. ابتدائی مکتبدن اورتا مکتبلرگه کیتوچیلر روسلرده اول قدر بولسه، بزنك آراده آلر مڭگه ۲ یا که ۳ ده بولماس. کیله‌چکده بر وقتنی بزنك آول بالالری اچندن‌ده اورتا مکتبلرگه کیتوچیلرنك کوبه‌یه‌چگن انکار ایتوب بوالمی. لکن اول کوبه‌یونك تیز آراده‌غنه بولاچغینه اشانوب اوزمزنی بوواتوب

طورودەده كوب معنا يوق. بهمه حال اكثريتنك منافعی ابتدائی مكتبلرمزنك حاضرلك مكتبلری بولولرن طلب ايته باشلاسه، اول وقت طبيعی شوكار مناسب اوزگارشلر ياصالور. لكن بو كونگی طلب، حاضرگی وقتده اكثريتنك منافعی آلرنك مستقل بواولرن تقاضا ايته. بناء عليه بو كون مكتب تاٴسيس ايتوده آلر اش كورەچك اورننك طلب واحتياجلرن اولچەو ايتوب آلو واكثريتنك منافعن اقلين منافعينه قربان ايتمەو يولی برلەن حركت ايتوب مكتبلرمزنی مستقل ياصارغه تيوش.

بو اورنغه قدر بيان ايتلگان فكرلر كوبرەك، مكتبلرمزنك عەومی تعليم بيروچی مؤسسەلر بولولری اعتباری آلنوب سوز سويلەندی، كه ايندی سوز آخرنده آلارغه ملی تعليم يورطلری بولولری جهتندنده بر كوز صالوب اوتو تيوشلی بولا.

مكتبلرمز حاضر بر حالدن ايكنچی حالگه كوچو دورنده. بو وقتقه قدرلی آلار بزنك دينی وملی احتياجلرمزنی اوتەب كيلديلر. بووقتقه قدرلی بز آلاردن اوزمزنی آغارتو يولنده استفاده ايته كيلدك. لكن بوكون احوال وزمان اوزگاردی، احتياجلر باشقاردی، ياڭا طلبلر ميدانغه كيلدی. ايسكی مكتبلرمز بو كونگی طلبلرغه جواب بيره آلمی باشلاديلر. شول سببلی بز آلارده زور بر اوزگارش ياصارغه، آلارنی موندن صوڭ بوتونلەی باشقه بر يول واساسقه قويوب يبەررگه تليمز، لكن شونك برلەن برابر آلارنك اوزمزنك دينی وملی طلبلرمزدن يراقلاشماولرينی آرزو ايتەمز. بو بزنك هيچ برنەرسه گه مقابل، واز كيچه آلمی طورغان بر آرزوومزدر. بوغاربلاغی بيان وايضاحلر-نكده هر كلمەسی آستينه بز اوشبو آرزوومزنی قويا كيلدك. لكن آنی طاغندا آچيقراق تجسم ايتدرو اوچون بواورنده ابتدائی مكتبلرمزدن اوزمزنك دينی وملی مؤسسەلرمز بولولری جهتندن كوتكانلرمز حقندەده، گرچه كوب قسمنده بوغاريده سويلەنگانلرنی تكرار بولسەده، بر ايكی سوز ئەيتوب اوتونی تيوشلی طابامز. بز ابتدائی مكتبلرمزدن بالالرمزغه احكام دينيه واخلاق اسلاميەنی اوگرەتوب آلارغه دنيا وآخرت مسعود بولو اوچون لازم بولغان معلوماتنی بيرونی، بالالرمزغه دين، ملت هم وطن محبتلری اورنلاشدروب، آلارغه ملی طورمشمز اوچون لا بد منه بولغان نەرسەلرنی بلدرونی كوتەمز. بناء عليه آلار (ابتدائی مكتبلرمز) اوزمزنك عرف وعاداتلرمزگه، اوزمزنك ملی ودينی

عنعنه‌لرمزگه موافق تأسیس ایتلگان بولوب، آلارده اوقو اوزتلمزده بولورغه، احکام اسلامیه یاخشی اویره‌تلورگه، ملت و وطن‌ناریخلرینه، وطن تلی و جغرافیاسینه یاخشی‌اورن واهمیت‌بیرلورگه‌تیوشدر. بزنك‌املمز بالالرمزنی وطن وملیتنی سوبو-چی، آلار یولنده تورلی آغرلقلرنی تحمل ایته‌رگه حاضر طوروچی، صاغلام وطازا بوونلی، دینی روحلی، صاف وجدانلی، کورکم خلقلی ایتوب یتشدرمکدر. بالالرمز روسیه‌ده یه‌شه‌وچی برفرد بولولری اعتباری برله‌ن وطنمز ودولتمزنی سویوب، آنده یه‌شه‌وچی بر مسلمان ملتینك بالالری بولو اعتبارلری برله‌ن اوز ملتینك روحی برله‌ن روحلانسونلر، اوزلرینك ملی بارلقلرندن، ملی تله‌کلرندن خبردار بولسونلر. قسقاسی؛ مکتبده بالالرمزغه وطنی (سیاسی) وملی حیاتلرنك نیگزی صالنوب. بز ابتدائی مکتبلرمزدن شوندن آرتقنی تله‌یمز. لکن تله‌گانلرمز شوندن کیم بولورغه‌ده ممکن توگل.

موندن قدرسویله‌کانلرنك خلاصه‌سن آلغانده توبه‌نده‌گیچه بولا.

ابتدائی مکتبلرمز

۱) مقصدی: ـ دینلی، کورکم خلقلی، اطاعتلی، تربیه‌لی، ملی ووطنی روحلی، اشله‌کلی، صاغلام وجودلی، هیئت اجتماعیه اوچون فائده‌لی وطن بالالری یتشدرو.

۲) روحی: ـ دولت وملتمزگه صداقت هم محبت.

۳) بیرگان معلوماتی: ـ طورمشده مستقل حرکت ایته آلورلق، تورلی کونلك مسئله‌لر آلدنده آپتراپ قالماسلق، اوزن احوال ومحیطنك طلبینه یارانا آلورلق، حیاتقه چقغاچده، اوزن تربیه ایتوب آلوب کیته‌رلك بر علمی اقتدار.

٤) اوقولاچق فنلر: ـ ۱) دین. ۲) آنا تلی. ۳) حساب. ٤) روس تلی. ۵) جغرافیا. ٦) طبیعیات. ۷) ملی تاریخ. ۸) وطن تاریخی. ۹) اشکال ورسم. ۱۰) کوی. ۱۱) گیمناستیقا.

۵. تیبی: ـ مستقل.

٦. اوقو مدتی: ـ آلطی یل.

II

عموما ابتدائی مکتب حقنده شول قدر سویله‌گاننك صوڭنده آنده تطبیق

ایتلووی مناسب طابلغان پروغرام برله‌ن آنڭ روحی حقنده بر ایکی سوز ئه‌یتوب اوتو تیوشلی بولادر. آلطی بللق ابتدائی مکتب پروغرامینه بوقاربده صانالغانلردن ده آرتق درس ماده‌لری کرتو بر جهتدن بالالاڭ دقت، رغبت و باشقه قوتلرن کوب نه‌رسه‌گه بولو بولغانلقدن، ایکنچیدن کوبلك یاخشی ملکه‌له‌نوکه وشا کردلرنڭ مستقل اشله‌ولرینه وقتنی آز قالدرغانلقدن فائده‌لی توگل، بلکه ضررلیدر. شول سببلی ابتدائی مکتبده مذکور فنلردن باشقه‌لرنی اوقوتماسقه تیوش.

اول فنلرنڭ قویلو اصولینه کیلگانده، ابتدائی مکتبده هه‌ر فنگه آنڭ عه‌لی اهمیتنده‌گنه اورون بیرلورگه، اویره‌تونڭ ترتیب واصوللری ممکن قدر حیاتکه یاقن طورورغه وشولرنڭ اوسته‌وینه آنده هیچ بر فن اوز باشینه آیرم طورمیچه آلار بر-برسن تکمیل ایته‌رگه، برسی ایکنچیسنه یاردمچی بولورغه تیوشدر. چونکه ابتدائی تعلیم‌نڭ روحی ومقصدی شول برلکنی طلب ایته. مثلا آنا تلی هه‌ر فن درسنده ایك اساس وياردمچیدر، لکن فن درسلری اوز نوبتلرنده آنا تلن اویره‌نو وآنده ملکه حاصل ایتو اوچون بیك کیڭ بر میدان تشکیل ایته‌لر. دین درسلری تاریخ، جغرافیا وآنا تلی برله‌ن مناسبتده طورالر. رسم درسینڭ اهمیتی آنا تلندن بیك آز غنه توبه‌ن طورا. چونکه اول هه‌ر درسنی مجسم صورتده کورسه‌تورگه، نظری بلگاننی عملیاتقه قویا بارورغه یاردم ایته. رسم‌ده بر جهتدن باشقه‌لرغه یاردم ایتسه. ایکنچی جهتدن اوزی باشقه‌لردن یاردم آلا. طبیعیات وجغرافیا درسلری بر-برلرینه بیك نق باغلانغان بولولری اوسته‌وینه آنا تلی درسلری اوچون‌ده غایت گوزه‌ل وقزقلی ماتیریال بیره‌لر (مصاحبه‌لر، انشالر ...).

حساب درسلری پلان ترتیب ایتو وحل ایتلگان مسئله‌لرگه ایضاحلر بیرو جهتی برله‌ن آنا تلینه نی قدر یاردم ایتسه، مسئله‌لرینڭ مندرجه‌سی اعتباری برله‌ن اول جغرافیا، طبیعیات، تاریخ وباشقه فنلرگه‌ده یاردمچی بولا واوزی‌ده آلاردن یاردم آلادر. تاریخ درسی جغرافیا وادبیات درسلری برله‌ن بیك نق باغلانغان بولووی اوسته‌وینه اول آنا تلی درسلری اوچون‌ده غایت گوزه‌ل ماتیریال بیره. جغرافیا درسلرنده تاریخ، طبیعیات وآنا تلی درسلری جیناالار. روس تلی روسنڭ تاریخ وجغرافیاسی باغلانغان، شولایوق اول آنا تلندن‌ده، بالخاصه باشلانغان یللرده، کوب یاردم آلا. ابتدائی مکتبنڭ قویولوشی آنده اوقولغان فنلر آراسنده‌غی اوشبو برلکنی یوغالتماسلق بر ره‌وشده بولورغه تیوشلی.

هه‌ر فننڭ پروغرامن توتقان اورنینه کیلگانده ایك کوب اورون، طبیعی

آنا تلینه بیرلورگه، بالا فکرن شول تلده آچقاچ، اول آنا تلن یاخشی اویره‌نوب آلفاچ‌قنه تدریجی صورتده باشقه فنلر کرتله باررغه تیوش. صنفلر یوغاریلانغان صاین بالطبع آنا تلی درسلری کیمی بارر. لکن شونی‌ده ایسدن چغارماسقه تیوشلی‌که، یوغاریراق صنفلرده آنا تلی حسابینه کرتلگان درسلرنڭ کوبسی مذکور تلگه یاردم ایته‌لر و هر دقیقه‌ده آڭا ملکه‌لنو یولنده یاخشی ماتیریال بولوب طورالر. بناءعلیه‌موڭا بر جهتدن آنا تلی درسلریڭ کیمووی دیب توگل، بلکه آلارنڭ ماتیریالی دیب قارارغه توغری کیله.

تاریخ، جغرافیا، طبیعیات و باشقه درسلرنی‌معلم آناتلی‌درسلری نقطه‌سندن‌ده، یعنی املا، اسلوب و انشاء جهتلرندن‌ده قارارغه تیوشدر. شونسز مکتبده اوقولغان فنلرده برلك و آلارنڭ بر-برسن تکمیل ایتولری حاصل بولمی. شولوق برلکنی صاقلاو فکرینه مبنی آنا تلی‌درسلرن اوقو: یازو، تحلیل وترکیب درسلرینه آیورمی، آلارنڭ بارسن برگه آلوب بارزغه وطبیعیات درسلرن‌ده حیوانات، نباتات و امثالی قسمه‌لرگه آیروب و افلارغه طرشماسقه تیوشدر.

اشغال ایتکان وقت اعتباری برله‌ن‌ایکنچی درجه‌ده طورسه‌ده دین درسلری بزنڭ اوچون ایڭ مقدس وعزیز بر فندر. اسلامنڭ‌عقاید، احکام وعبادتلرینی یاخشی بلونی و قرآننی تجوید قاعده‌لرینه موافق درست اوقونی هر مسلمان اوزینه فرض صانی وشولر طابلماغانده اول اوزن «غراموطنی» کشی حساب ایته آلمیدر. بناءعلیه ابتدائی مکتب‌دینمزنی‌ده بیك یاخشی بلدروب چغارورغه‌تیوشلی.

دین درسلرن اوقوتقانده‌ده شول اوق برلك صاقلاو اساسن اعتبارده طوتوب، آنڭ اعتقاد، علم حال، ت..یخ وقرآن اوقو قسملرینی ممکن قدر بر-برسینه ربطلی رەوشده آلوب بارزورغه تیوشلی.

مذکور فنلر موندە تصویر ایتلگان روح واصولده اوقتولسه‌لر، شبهه‌سز شاکردلرنڭ تورلی قابلیتلرن تربیه ایته‌لر، الارنڭ دقت واعتبارلرن حیاتنڭ تورلی شرطلرینه جلب ایتوب، آلارده حیات میداننده کیره‌کلی بولغان عادات وملکه‌لرنی وجودگه کیترورلر وآلارغه آلغان معلوماتلرن احوال ومحیطنڭ طلبینه کاری تطبیق ایته‌رلك بر اقتدار وقوت بیروب چغارورلر. بو پروغرام آستنده یوقاریده تصویر ایتلگان روحڭ تأسیس ایتلگان مکتبلرنڭ بالالرن طورمشده سوز، یازو، کتاب، صان، اولچه‌و وجدوللر برله‌ن فائده‌لانورغه اویره‌تولری، آلارغه اوزلرن احوال ومحیطنڭ تورلی طلبلرینه یاراتقانڭ یول باشچی بولورلق علم وتعلیمات بیرورگه بالالرغه اوز اشلرینه رغبت، اجتهاد

وعلمنڭ غالب کیلچه‌گینه اعتقاد صالورغه، شاکردنڭ اوز وطن وملتینه، معامله ایتمکده بولغان فردلرگه مناسبتن آڭلانوب، آشکارده اولگی ایکیسگه محبت قوزغاتورغه خدمت ایته آلورلری شبهه‌سزدر.

مکتب پروغراماسینڭ هر اوروننڭ اوز احوال وشرطلرینه قاری بر آز اوزگاره آلو صفتینه مالك بولووی‌ده بیك مهمدر. مونده بیرله‌چك پروغرامانی ترتیب ایتکانده بوده کوز آلدنده طوتلدی.

مثلا باقچه‌چیلق ترقی ایتکان اورنلر اوچون طبیعیات درسلرینڭ شول قسمن کیسکه‌یتوب وتفصیلا‌لابراق اوقتورغه، مال آصراو اشی آلغه کیتکان اورونلرده ایسه اوشبو صوڭغیسنه کوبره‌ك دقت ایته‌رگه ممکن بولادر.

شول یولده عمومی ایضاحنی بتورگاننڭ صوڭنده اوقولاچق فنلرنڭ یللرغه وساعتلرگه بولنولرن کورسه‌تکان بر جدول بیرگاچ، مکتبده اوقولورغه تیوشلی بولغان ماده‌لرنڭ پروغراماسینه کوچه‌در بو پروغراما هر بر خصوصده شول یوقارغی اساسلرغه قارالوب یاصالووی وآنڭ پیداغوغیگا قاعده‌لرینه ممکن قدرلی موافق ومطابق بولووی‌ده کوز آلدنده طوتلدی. بناءً علیه پروغرامانڭ واق کبی کورنگان ماده‌لرینه‌ده جدی بر دقت ایتو لازمدر.

آلطی یللق ابتدائی مکتبده اوقولاچق فنلرنڭ صنف وساعتلرگه بولنولری:

	اوقولاچق فنلر	یل: برنچی I	برنچی II	۲	۳	٤	۵	٦	ملاحظه
۱	دین	—	۳	٦	۷	٤	٤	٤	
۲	آنا تلی	۱۲	۱۲	۱۲	۱۰	٦	۳	۳	
۳	حساب	٦	٦	٦	٦	٤	۵	۵	
٤	جغرافیا	—	—	—	—	—	۲	۲	
۵	طبیعیات	—	—	—	۳	۳	۲	—	
٦	روسچه	—	—	—	—	۱۱	۱۲	۱۲	
۷	ملی تاریخ	—	—	—	—	—	۲	۲	
۸	روس تاریخی	—	—	—	—	—	—	—	روس تلی درسلری ساعتنده
۹	کوی	—	۱	۱	۱	۱	۱	۱	
۱۰	اشکال ورسم	—	۱	۱	۱	۱	۱	۱	
	بارسی	۱۸	۲٤	۲٦	۲۸	۳۰	۳۰	۳۰	درس

گیمناستیقا: هر صنفقه هفته‌سینه ایکی مرتبه تنفس وقتلرنده یا که باشقه مناسب برءر وقتده تەننك منتظم وسلامت اوسووی اوچون لازم حرکتلر. هر مرتبه‌سنده ١٥ مینوتدن آرتماو شرطی برلەن.

پروغراما

علوم دینیه.

مقصد و ایضاح.

دین انسانیت تاریخنده ایك زور عامللرنك برسی بولغان کبی، انسانلرنك حیانلرنده طوتقان خط حرکتلرن تعیین ایتوده‌ده اول غایت کوچلی بر مؤثردر. دین درسلری روحانی قوتلرنك تربیه و ترقیلرینه هەر یاقدن تاثیر ایتەلر. حسیات، اراده و عقل کبی اوچکه بولنگان معنوی قوتلرنی تربیه ایتوده دین درسلرینك خدمتلری بیك زوردر. بوگا کوره، یالفوز تربیەوی فائده‌لری اوچونگنه تعلیم اینلەچك ماده‌لر آراسنده‌ده دین درسلری برنچی اورننی آلمق تیوشدر. کشینك اوزینه قارشی ایك مهم وظیفه‌لرن وآلارنی اونەو اوچون لازم بواغان وظیفه‌سینی دین اویره‌تسه، بر فردنك الله‌تعالی‌گه، جمعیتکه، ملت و وطنغه قارشی بولغان بورچلرینی و آلارغه قارشی کورسه‌تلەچك اخلاق حمیك و مناسبت لائقه بوللرینی‌ده دین تعلیم ایتەدر. بناءً علیه، ابتدائی بر مکتبده اگرده اول مکتبدن جمعیتنك فائده‌سی کوزه‌تلسه، دین درسلرینه مهم دیب قارالورغه و آلارغه اول مکتبده تیوشلی اورون بیربلورگه تیوشدر. دین درسلرینك آلاردن کوتولگان زور نتیجه‌لرگه خدمت ایتولری هم حقیقی تاثیرلرنی کورسه‌تولری اوچون آلارنك تعلیملری‌ده یوللی و اصوللی بولورغه تیوشدر. بو یاقدن قاراغانده، آلار انساننك اوز شخصینه‌غنه منحصر بولغان عبادت ره‌وشلرینه‌گنه طوقتالمیچه، بلکه کشینك اوز نفسینه و جمعیتینه قارشی بولغان وظیفه‌لارینی اویره‌توب، اخلاقی حیات و ملکه حاصل ایتەرگه‌ده یونەلتلمك لازمدر. بناءً علیه دین درسلری، علم حال ایله اخلاق درسلری بولمق ضروریدر. دین درسلری بر قاراشده غایت غیابی و معنوی ماده‌لردن عبارت کبی

كورنسه‌لرده، بولارنی جانلاندروب عيانی قيلمق اصوللری‌ده باردر. دين اوقوتقاننك شول اصوللرغه مراجعت اينه‌رگه و ايكنچی جهتدن اول درسنی درجه‌لرگه بولب كورسه‌تورگه تيوشلی بولادر. دين درسلرندن كوتولگان مقصدقه ايرشو هم آلارنی اوقتو يولن آچق تعيين قيلواوچون، آلارنی اوشبو ره‌وشچه تقسيم ايتمك لازمدر: ١) عقيده، ٢) عبادت، ٣) قرآن كريم قرأتی ، ٤) تاريخ انبياء ، ٥) سير نبی و تاريخ اسلام. عقيده ـ عقيده دينك تره‌گی و اساسی بولسه، كشينك اعتقادی‌ده بوتون معنوياتينك مايه‌سی و بارلق حركتلرينك ناظميدر. اسلام عقيده‌سی جناب حق و صفتلری، منزل كتابلر، پيغمبرلر، فرشته‌لر و يوم آخرتكه اينانو اولمق اوزره بيش نرسه‌در. بولارنی اوبره‌نكانده طبيعی اصول تعقيب ايتوب، عيانی نرسه‌لرنی مثال و دليل طوتوب حركت ايتلور. بو بحثلرده يالغز تعريفلر برله‌نگنه قناعتـلـه‌نمی، هه‌ر بر خصوصدن اخلاقی نتيجه‌لر چغاروب، بالالرنك حسيات و اراده‌لرينه تاثير ايته‌رگه طرشلور. مثلا جناب حقنك برلك صفتندن توكّل و اعتماد علی النفس، علم صفتندن طوغريلق و صدق صفات حسنه‌لرينك لزومينه كوچو كبی.

عقيده ايكی درجه‌گه بولنوب، برنچيسنده آچق وبسيط مثاللر برله‌ن مكالمه بولنده بيش اساس آكلاتلور. ايكنچی درجه‌ده ايسه، آلارنی دليللری برله‌ن اوبره‌تلور، انبياء واسلام تاريخلرنده عيانی مثاللر برله‌ن عقيده‌نی نفوذغه طرشلور.

عبادت. بنده‌نك جناب حقنی ايسنده طوتوب آكا توسل ايتووينه هم آنك امر ونهيلرينی خاطرنده صاقلاوينه برنچی واسطه ـ عبادتدر. عبادت اخلاق توزلگينك بر مؤثری بولغان شيكللی، اول وجدان استراحتينك‌ده ايك توبلی چاره‌سيدر. موندن باشقه عبادتدن صانالغان فايسی بر عمللر، مثلا زكات وعشر كبيلر، شخصی فائده‌دن بيگره‌ك جمعيتنك منفعتی اوچون خدمت ايته‌در.

عبادتدن كوتولگان عالی تله‌كنی طوترو اوچون اول (عبادت) سوز وحركتدن گنه عبارت بولميچه معنالی وقلبی بولمق لازمدر. موننك اوچون‌ده عبادتده بولغان دعا وقرأتلرنك بالالر آكلار درجه‌ده معنالری‌ده اويره‌تلورگه تيوشدر.

عبادتدن طهارت، نماز، روزه، زكات، حج عملی صورتده اويره‌تلوب، آلارنك احكاملری‌ده بلدرلور. عبادت قيلو اوچون قلب كبی بدننك‌ده صاف وپاك بولووی لازم بولغانلقدن، شول مناسبت برله‌ن جنابت وغسل احكامنی‌ده

اویرەنو لازمدر. بعضیلرنك ظن ایتووی شیكللی،حیات جنسیەگە متعلق موندی مسئلەلر اویات بولغان نەرسەلردن توگل، بلكە برەونك شخصی واجتماعی حیاتی اوچون كیرەكلی بولغان معلوماتنی آلا طورغان اورنندە اویرەنوب چغارغە تیوشلی بولغانی احكامدر. موندن طش بوكونگی ایك زورتربیە واجتماع عالملرینك دعوی وطلبلرینە كورە، اخلاق نقلغینك، پاك وعفتلی بولونك ایك زور چارەلرندن برسی حیات جنسیە حقندە آلدن خبردار بولوب طورو بولغانلقدن، اول جقدە گرچە تیرەنگە كیتلمەگاندەدە، شریعت احكامن اویرەنو مناسبتی برلەن طارتنماسقە، ادبی دائرەدە حركت ایتوب، تیوشلی معلوماتنی بیرو لازمدر. موندی مسئلەنی مكتب بلدرمەسە نی بلدرور؟

قرآن كریم و تجوید.

قرآن كریم اسلام دینینك اساسی بولغان كبی اول اسلام عبادتلرندە قرأتی فائدەلی و ثوابلی بر عملدن صانالا طورغان مادەلرنكدە برسیدر. بناء علیە بر مسلمان بالاسنە مكتبدە بو عزیز و مقدس كتابنی درست ایتوب اوقورغە اویرەنمك لازمدر. قرآن كریم عربچە اولدیغندن، آنی اویرەتە باشلاماسدن مقدم عربی قرأت بلدرورگە تیوش بولادر. قرآن كریم قرأتی اوزینە مخصوص بر اصول، اصول تجوید طلب ایتكانلكدن، بو اصول و قاعدەلرنی بلدرگان تجوید احكامندە اویرەتورگە و آنی عملا تطبیق ایتدرورگە تیوشدر. تجوید احكامن رعایە ایتونی قرآن كریم اوقی باشلاوغەقالدرمی، آنی عربی قرأت وقتندە اوق آلدە طوتارغە تیوشدر.

قرآن كریم قرأتی وقتندە بعض بر اخلاقی آیتلرنك مفهوملرندە ئەیتلوب كیتسە، بیك یاخشی بولور. بوغنە توگل، قرآن كریم حقندە طوغری بر فكر بیرو اوستینە، علمی و تربیەوی فائدەلرینی ملاحظەگە آلوب، بعض احكام آیتلرینك، تاریخی قصەلرنك، اجتماعی قاعدەلرینك معنالری مناسب یولدە ئەیتلوب اوتمك تیوشدر. طبیعی، بونلر بردن یوغاری یراق صنفلردە بولورغە و ایكنچیدن معنا آڭلاتو، تینگە نین معنا بیرو بولمی، مفهوم آڭلاتو یولندە بولورغە تیوشدر.

تاریخ انبیاء

پیغمبرلر انسانلرنڭ مرشدلری بولغانلقلرندن، آلارنڭ ترجمهٔ حاللری بالالر و باشقه‌لر اوچون ارشاد طریقلرینڭ ایڭ اشانچلیلرندندر. تاریخ انبیاء مندرجه‌لری عقیده اساسلرینڭ ایڭ عیانی دلیللری، اجتماعی و شخصی اخلاقنڭ ایڭ آچق نمونه‌لری، حسیات، اراده و مفکره تربیه‌سینڭ غایت ساده و طبیعی مؤثرلری‌در. موندن باشقه تاریخ انبیاء، قوملر اعتباری ایله انسانیت‌تاریخینڭ و آنڭ ترقیسینڭ بالالق دوری دیمك بولغانلقدن، اول بالالرنڭ روحلرینه ایڭ یاقن بر علم و مادهٔ تعلیمدر.

تاریخ انبیانڭ بو قدرلی مهم بولغان وظیفه‌لرینی اوته‌و وآندن تله‌نگان مقصدلرنی طوترو اوچون‌آنڭ اسملردن، آیلردن ویللردن، یه‌شلر وعمرلردن، فقط پیغمبرلرگه یاخشی بولوب، باشقه‌لرنڭ بوزوق بولولرندن‌غنه بحث‌ایته‌رگه تیوشلی توگل. بلکه بو درسنڭ مندرجه‌سینه کرگان‌امتلرنڭ حیاتلری، اخلاقلری، موقع جغرافیلری وآلارنڭ دینده، اخلاقده بوزوقلقلری بولارغه قارشی پیغمبرلر طرفندن دلیللر، و عظلر، تعلیملر، جناب حق طرفندن بیان ایتلگان وعدلر و وعیدلر، نهایت بو وعد و وعیدلرنڭ بالفعل اظهاری کورسه‌تلمك لازمدر.

تاریخ انبیا معلوماتینڭ مفهوملری قرآن کریمده‌گی قصه‌لردن آلنورغه تیوشلی. اسلوب و افاده طریقلری ایسه اصول تعلیم قاعده‌لرینه موافق بولسون.

تاریخ اسلام

دین درسلری آراسنده تاریخ انبیانڭ طوتقان اورنی بیك زوردر. لکن سیر درسلرینڭ دین و اخلاق نقطه‌لرندن قاراغانده، طوتقان اورنلری ایسه طاقن‌ده زورراقدر. آلار پیغمبرمزنڭ اجتهادینی، غیرت‌وثباتینی اخلاق ظاهره‌سی ایله معاملات حسنه‌لرینی جانلاندروب کورسه‌تورگه، ایمان، اعتقاد و عبادات حقنده‌غی تعلیملرینی‌گرچه قسقالق برله‌ن‌گنه بولسه‌ده گه‌وده‌له‌ندررگه تیوشلدر. بناءً علیه بودرس‌ده صوغشلر وغیر شوندی واقعه‌لرغه آزاورن بیرلوب، ایڭ کوب وقت یوقاریده مذکور ماده‌لرگه بیرلو لازمدر..

پیغمبرمزنڭ تاریخی و آنی اوقودن کوتولگان مقصد مذکور خصوصلر ایله‌گنه‌ده تمام بولماس. بو درسنڭ طولی بولووی و اوزینڭ وظیفه‌سن تماما

اوته‌وی اوچون پیغمبرمزنك اخلاق و اوصافی ایله برگه آنك اخلاقی تعلیملری‌ده اویره‌نلورگه تیوشدر. بناء علیه سیر درسلرنده شمائل شریفه ایله مناسبتلی یاکه آڭا علاوه اولارق، اخلاق حمیده‌لردن صبر، اطاعت، ثبات، اجتهاد وغیرلر خصوصنده بر یاکه بر نیچه حدیث شریف مفهومی بلدرلورگه وشولار برله‌ن بالالرنك یوره‌کلرن تربیه اینه‌رگه طرشو کیره‌کدر. اسلام دیننده بولغان بر اوقومشلی کشی دینینك ابتداسن بلگانی کبی، اوزینه اول دیننك نیچك طوناشقازانغن واوز دینده‌شلرینك آز بولسه‌ده، کملر بولغانلغن بلوی‌ده تیوشدر. مونك اوچون دین درسلری اچنده اسلام تاریخینك صوکی‌ده یعنی زمانمزغه قدرلی بولغان قسمی‌ده اویره‌نلورگه کیره‌ك.

دین درسلرینك صنفلرغه بولنولری.

۱ نچی صنف: ـ عقیده‌نك بیش ارکانی حقنده قسقاچه شفاهی معلومات بیرلور. تعوذ، بسمله وکلمهٔ توحید حفظ ایتدرلوب، بر مسلمان بالاسینك اوزینه وباشقه‌لرغه قارشی نیچك بولورغه تیوشلگی حقنده بر آز اخلاقی معلومات بیرلور.

۲ نچی صنف: ـ بلنك اولگی یارومنده قرآن کریمگه مفتاح اولاراق قرأت عربیه کورسه‌نلور. قرأتدن صوڭره، قرآن کریم قرأتی باشلانلوب (ممکن بولسه) بر جزء قدر اوقتلور.

علم حال قسمی عقیده وعباداتکه بولنوب بلنك اولگی یارطیسنده عقیده اساسلری شفاها اویره‌تلگاچ، تاریخ انبیاء باشلانلور. انبیاء تاریخندن خلقت عالم، خلقت آدم، آدم (ع. م.) نك پیغمبرلگی. قابل وهابل قصه‌سی، شیث، ادریس، نوح، ابراهیم، اسماعیل واسحاق (ع. م.) لرنك ترجمهٔ حاللری برله‌ن تعلیملری، نصیحتلری، امتلرینك مقابله‌لری واخلاقسزلقلری بلدرلور.

عبادتدن عملی صورتده طهارت آلو ونماز اوقو طریقی بلدرلور. ثناء تشهد وصلوات ایله قرآننك آخرندن ۸ـ۱۰ سوره یادلانلور.

تنبیه: ـ قرآن کریم درسنده، ایلك آخرده‌غی قسقا سوره‌لر بولماو شرطی برله‌ن قسقاراق آیتلرنی صایلاب اوقتوده معلم اختیارلیدر.

۳ نچی صنف: ـ قرآن کریم دوام ایته‌ر و ۳ جزء قدر کورسه‌تلور.

تجوید احکامی آکلانلور. عبادتدن طهارت و نمازنك فرض، واجب و مشهور سنتلری ایله مفسدلری هم نمازنك انواعندن جماعت، عید، جمعه، جنازه واوقات خمسه‌نك فرضلری ایله سنتلری هم رکعتلری اویره‌تلور. نماز اچنده اوقولاچق دعالر ایله سوره‌لرنك معنالری بلدرلور. تاریخ انبیاءدن بنی اسرائیل پیغمبرلری ایله قرآنده مذکورلارینك وباشقه‌لرینك حیاتلری ـ حکام وملوك‌دوری. حضرت عیسی‌نك ترجمهٔ حالی بتکانگه قدر اوتلور.

۴ نچی صنف: ـ قرآن کریم دوام ایته‌ر. عبادتدن نماز حقنده تکرار یاصالفاچ، روزه، زکات، عشر، فطرصدقه‌سی، قربان چالو وحج بیهین اوتلور. تاریخدن پیغمبرمزنك ترجمهٔ حالی (ایضاحده ئه‌یتلگانچه) وسیری اوتلور.

۵ نچی صنف: ـ قرآن کریم دوام‌ایته‌ر. پیغمبرمزنك اخلاقی وحدیثلری اساس طوتلوب اخلاق دینی وعائله اخلاقی (نکاح، طلاق شیکللی) تعلیم ایتلور. تاریخ اسلامدن خلفاء راشدین ایله امویلر اوتلور. نمازده اوقولغان سوره و دعالرنك معنالری تکرار ایتدرلور.

۶ نچی صنف: ـ قرآن کریم دوام‌ایته‌ر. طهارت، غسل وروزه مسئله‌لری تکرار اولنور. اسلام عقیده‌سی بر نظام آستنده آچق‌دلیللر برله‌ن تعلیم‌ایتلور. بر نیچه مقرأ حفظ ایتدرلور.

تاریخ اسلامدن: عباسیلر اوتلور. بونلرنك اسلام دنیاسینه زور اشلر اشل‌گانلرینك ترجمهٔ حاللری، هر بر نسب خلیفه وقتنده مسلمانلرنك اقتصادی، اجتماعی، علمی حیاتلری واخلاقلری کورسه‌تلور. طوائف ملوکدن اندلس امویلری، فاطمیلر، غزنویلر، سلجوقیلر بلدرلگاچ، نهایت خلیفه‌لکنك عثمانلیلرغه کوچووی بلدرلور. بوکون مسلمانلر یه‌شه‌وچی مملکتلرگه اسلامیتنك کرو تاریخی.

تنبیه: ـ تاریخ اسلام مناسبتی برله‌ن اورتاغه چقغان ملتلر ودولتلر حقده‌ده قسقه‌چه‌غنه معلومات بیره باررغه تیوشلیدر.

آنا تلی.

مقصد وایضاح: ـ ابتدائی مکتبده آنا تلی اویره‌تودن توب مقصد:

۱) شاکردلرن سوز برله‌ن فائده‌لانورغه اویره‌تو.

۲) آلارنك فکر دائره‌لرن کیکه‌یتو، آلارده کتابقه رغبت قوزغاتوب، آنی

مستقل و آڭلاب اوقورغه ملكه‌له‌ندرو و آنی طورمشده برنچی درجه‌ده مهم نه‌رسه‌لردن ایتوب طانتو، آلارغه کتابلر یاردمی برله‌ن اوزلون تربیه وترقی ایتدرورلك وکتابلرده کونلك حیات اوچون کیره‌کلی معلوماتنی ازله‌ب طابارلق هم آلئربنه چقغان یاکی برمسئله حقنده فائده‌لی کیکه‌شلر آلورلق برحاضرلك بیرو.

۳) ادبیات ومطبوعاتکه محبت قوبدروب، کتابنی آلار اوچون ایك برنچی استراحت یارده‌چیسی ایتدرودر.

آلطی یللق ابتدائی مکتبنك آنا تلی آرقلی بیرگانی اوشبو تله‌کلردن‌ده توبه‌ن طورماسقه تیوشلی.

آنا تلی درسلری ابتدائی مکتبده، بالخاصه آنك اولـگی یللرنده ایك کوب اورننی اشغال ایته‌رگه تیوشدر. چونکه اول باشقه تعلیم ماده‌لرینك مرکزی منزلنده بولوب، بالالرنك تللرن آچووی، فکرلرن کیکه‌یتووی، اویلاو وسویله‌و قابلیتلرن آرتدرووی، فـکرلر ترتیب برله‌ن تزه‌رگه ملـکه‌له‌ندرووی برله‌ن باشقه فنلرنی تحصیل ایتونك نیگزن صالا وآلارنی تحصیل مدتنك بیك زوریارده‌چی بولا بارادر. آنا تلی درسلری اوقو، یازو، اسلوب درسی، صرف ونحو قاعده‌لری اسمی برله‌ن بر نیچه تورلیگه بولنه‌در. لـکن بولار برسی‌ده اوز باشینه آیرم بارمی، برسی ایکنچیسی برله‌ن بیك یاقن مناسبتده بارغه، برسی ایکنچیسنه یاردم ایته‌رگه تیوش‌در. بو کونگه قدرلی بزنك مکتبلرده سویله‌و درسلربنه اهمیت بیرلمی کیلدی. لـکن موندن صوڭ اول کیمچیلك مطلق طوترلورغه تیوشدر. چونکه مکتبده شاکردنی اوقورغه ویازارغه اویره‌تو نی‌درجه‌ده مهم بولسه، آنی سویله‌رگه اویره‌توده شول درجه‌ده‌اوك مهمدر.

بالالرنی اوز باشلربنه اوقورغه اویره‌تو اوچون ایکنچی یلنك صوڭغی یارطیسندن‌ده صوڭغه قالنمی، آلارغه اویده اوقورغه کتابلر بیرورگه واوقوغانلرنی آڭلی بارولربنه دقت ایته‌رگه تیوشدر.

بو کون کتاب یازارمز بالالرغه مخصوص وآلارنك احوال روحیه‌لرینه موافق یازلغان کتابلرغه بیك یارلیدر. لـکن شاید تیزکوندن بو کیمچیلـکنی طوترورغه طرشلور واهلی طرفندن بالالر ادبیاتی وجودکه کیترونك چاره‌لری کورلور. ابتدائی مکتبده‌گی آلتی یلنك اوّلـگی دورتیسی عموما اوقورغه، یازارغه، سویله‌رگه اویره‌تو، صرف ونحو قاعده‌لرینه آشنا ایتو اوچون صرف ایتلوب، قالغان ایکی یلده بالالرنی ملی‌ادبیات برله‌ن قسقاچه آشنا ایته‌رگه طرشلور.

بوقاریده مذکور درسلرنی آلوب بارو یوللری پروغرامده خیلی مفصل کورگه‌زلگان بولغانلقلرندن بو اورونده اول حقده سوز اوزایتوب طورورغه لزوم کورلمه‌دی. سوز آخرند، یالغوز شونی‌غنه ئه‌یتوب اوته‌رگه تیوشلی‌که، آنا تلی کیره‌ك اوقو ماتیریالی برله‌ن، کیره‌ك اوقتو یوللری برله‌ن ممکن قدر حیاتقه یاقن طوروروغه، اول اش ممکن قدر طورمش برله‌ن متوازی بارورغه تیوشدر. شونسز بو کونگی پیداغوغیانك ایك مهم طلبی بولغان، تعلیمنی حیاتکه یاقنلاشدرو اساسینه رعایه ایتلگان بولمی. اوشبو ملاحظه‌غه مبنی آنا تلی درسلری پروغرامینه خط یازو وخاطره دفترلری طوتو شیکللی عملی ماده‌لرنی کوبره‌ك کرتورگه طرشلدی.

بو کون بزنك کتاب بازارنده آنا تلی درسلری مناسبتی برله‌ن قوللانورلق درسلکلر بولماغانلقدن هر صنفده اوقلورغه تیوشلی مقاله وقطعه‌لرنك مندرجه لری صانالدی وبو صاناوده بالالرنك فکر وآکلرنده تدریجا ترقی ایتولری اعتبارغه آلینوب ماتیریالنی ترتیبکه تزوده شول کوز آلدنده طوتلدی.

آنا تلی درسلرینك پروغرامی.

برنچی صنفده

هفته‌سینه ۱۲ ساعت.

I اوقو:- ۱) اصول صوتیه بوینچه بر الفبا کتابی اوتوب آنك تمامنده مناسب بر قرأت کتابی اوقو. اوقو یولی ممکن قدرلی آکلی وجانلی بولورغه تیوشلی. اوقولغان ماده‌لرنی آیرم سوأللرگه جواب صورتنده سویله‌نلور.

« مناسب بر قرأت کتابی » دیدك. لکن بو کونگه قدرلی بزده یازلغان کتابلرنك کوبسی اصول تعلیم طلبلرندن یراق طورغانلقلرندن هر صنفده اوقو اوچون تعیین ایتلورگه تیوشلی ماتیریالنك مندرجاتی حقنده‌ده بر ایکی سوز ئه‌یتوب اوته‌رگه تیوشلی بولادر.

اوقو ماتیریالی: ۱) بر نیچه‌گنه جمله‌دن عبارت حکایه وقصه‌لر. ۲) قسقاغنه مقاله‌لر. ۳) شعرلر. ٤) بالالرغه یکل آکلاشلوردای طابشماق ومقللر. لکن طابشماقلر بو کونگی بعض کتابلرده بولغان « . . . . » کبی قبیح عباره‌لی بولماسونلر.

اوقو ماتیریالینك مندرجاتی:- ۱) بالالرنك اویده‌گی ومكتبده‌گی حیاتلری. ۲) آلارنك شادلق وقایغولری. ۳) عائله اعضالری. ٤) اوین ومكتبده كیره‌ك نرسه‌لر. ۵) اوی حیوانلری. ٦) یلنك وقتلری. ۷) تەولكنك تورلی وقتلری. ۸) آطنه‌نك كونلری وآیلر.

II **سویله‌و درسی**:- ابتدائی مكتبنك مقصدلرندن برسی بالالرنی سویله‌رگه اویره‌تو وآلارنی اوز فكرلرن ترتیبلی ومنطقی ره‌وشده آڭلاتورغه ملكه‌له‌ندرو ایكانلگی ذكر ایتلگان ایدی. بناء علیه، سویله‌و درسینه مكتبده یاخشی اورون بیروب، آڭارغه نق دقت ایته‌رگه تیوشلی. شول سببلی بو درسنك برنچی صنفدن باشلاب، تا آلتنچیغه قدرلی ڤالمی باررووی تیوشدر. برنچی صنفده اول درس توبه‌نده‌گی یوللر برله‌ن باروورغه تیوش:

۱) كوزگه كورنوب طورغان نه‌رسه‌لرنی وحادثه‌لرنی صاناو. ۲) سوأللرگه جوابلر بیرو. ۳) رسملرگه قاراب سویله‌و. ٤) شاكردنك اوز تجربه‌سی، اوز حیاتی حقنده سویله‌وی. ۵) رسمده كورسه‌تلگان بر واقعه‌نك باشنده یاكه صوڭنده بولغان حاللرنی سویله‌توب رسمنك مندرجه‌سن تكمیل وتوسیع ایتو. ٦) سویله‌نگانلرنی بوتون صنف برله‌ن محاكمه ایتوب آلارنی توزه‌تو وتنقید ایتو (بالاغه كمنك سویله‌وی اوخشاغان؟ نی اوچون؟ معناسی برله‌ن). رسملر یاردمی برله‌ن سویله‌تو درسلرینك منتظم وموفقیتلی بارولری اوچون، اوز حیاتمزدن آلنغان وبالالر آڭلاردای بولغان واقعه‌لرنی تصویر ایتوچی رسملر ایجاد ایته‌رگه تیوشلی. اگه‌رده بودرس مسلمان بالالرینك روح وقلبلرینه بوتونله‌ی یات بولغان روس حیاتن تصویر ایتوچی رسملر آرقلی آلوب بارلسه، آندن چققان فائده اول قدر كوب بولماس. مونی ایسده طوتوب اوز حیاتمزنی تصویر ایتوچی رسملر حاضرله‌ونك چاره‌لرن كورورگه تیوشلی.

III **اسلوب درسی**:- أ) بر حكایه یاكه مقاله‌ده‌گی سوزلرنی باشقه‌لر برله‌ن آلماشدرو: ۱) مرادفلری برله‌ن. ۲) مقابللری برله‌ن، ۳) معناجهتندن بر آز یاقن طورغانلر برله‌ن. ب) بیرلگان اسملرگه مناسب صفتلر، یاكه بیرلگان صفتلرغه مناسب اسملر طابو. ت) بیرلگان اسملرگه مناسب فعللر، فعللرگه مناسب اسملر طابو.

IV **یازو اشلری**:- آ. باشلانغچ اشلر؛ قول وكوزلرنی اویره‌تو اوچون تورلی صزقلر صزدرو. آلارنك شكللرن، قای طرفقه صوزلولرن، نیچك برله‌شولرن

آکلاتو. الفبا اوقلو مناسبتی برلەن حرفلر تشکل ایتکان کیسەکلرنی یازدرو. بونلردن تدریجا حرفلر، ایجکلر، کلمەلرگە کوچو. حرفلر وکلمەلرنك املاسی.
ب. ١) کلمەلرگە یازا باشلاغاچ، تدریجا قسقا ومعناسی بالالرغە بیك آچق معلوم جملەلرنی باشدە کوچرو وصوکندن املا یولی برلەن یازدرو. ٢) رسملر ونەرسەلر یاردمی برلەن نەرسە اسملرن یازدرو. ٣) بر نرسەنك اسمن آنك عملی یا کە مخصوص صفتی برلەن یازو. ٥) کلمەلری طاشلانغان وآلار اورنینە نقطەلر قویولغان جملەلرنی تماملاب یازو.
ج. خطلر یازو (یلنك آخرینە طابا): - ١) ایدەشلرینە ومعلمگە خط یازو (بو درجەدەگی خط البتە «کاغز بیر» « کتاب بیر» «میکا کیل» دیگان شیکللی بر ایکیگنە سوزدن عبارت غایت سادە بولا). ٢) دفترینە آی، کون وچیصلالرنی یازا بارو. ٣) اسلوب درسی مناسبتی برلەن چققان سوزلرنی یازا بارو.
یازو اشلرندە رسم خطنك آچق بولووینە املا واسلوبلرنك طوغری بولو- لرینە دقت ایتەرگە تیوشدر. بو صنفدە جملە آخرینە نقطە قویارغە تیوشلگن آکلاتورغە کیرەك. عملی وعیانی اصولە بولغاندە مونی اشلەو آغر توگل. مثلا بر شاکرد «کتاب بیر» دیب یازا ایکان، آکارغە شول سوزلرینك آخرینە «بیر» صوکندە بر نقطە قویو تیوشلگن توشندرو امکاندن خارج توگل.
٧ صرف: - نەرسەلر واسم- مفرد وجمع، صفتلر.
دین درسینە مخصوص تعیین ایتلگان ساعت بو صنفنك برنچی یارطیسندە بوتونلەیوق، ایکنچی یارطیسندە ایسە بیك آزدر. شول سببلی اوقو، سویلەو ومحاکمە درسلری مناسبتی برلەن بالالرغە جناب حق، پیغمبرار، کتابلر، فرشتەلر کبی دین اسلامنك اساس اعتقادلری حقندە جزئی وآچق معلومات بیرلور وشفاها اولاراق تعوذ، بسملە، توحید وشهادت کلمەلریدە اویرەتلوب، ممکن بولسان تدرلی آلارنك معنالریدە اویرەتلور.

٢ نچی صنف.

(هفتەدە ١٢ ساعت)

I اوقو: - بو صنفدە شوما وتوزك اوقو مقصدی کوزەتلور وآزلق برلەنگنە تفسیرلی قرآن تطبیق اولنە باشلار.
اوقو ماتیریالی: ١) ادبی قطعەلر. ٢) قسقاغنە وفائدەلی مقالەلر. ٣) قسقاراق حکایەلر. ٤) قسقا شعرلر.

مندرجاتی: — ۱) اوی (عائله اعضالرینڭ بر-برسینه بولغان مناسبتلری وهر برسینڭ عائله اچنده طوتقان موقعی). ۲) مکتب (شاگردلر. آلارنڭ اوزآرا مناسبتلری. مکتبده برگه طورولری. مکتبده‌گی مشغولیتلری). ۳) اویده‌گی و مکتبده‌گی اشلر (عائله‌ده زورلرنڭ وبالالرنڭ اشلری. مکتبده شاگرد ومعلملرنڭ اشلری). ٤) طبیعت (به‌شلچه وبه‌ش باغچه‌لر، قر-یالان، اورمان، کول، بووا، صازلاق یلغه‌لر. قر و اوی حیوانلری). ۵) یلنڭ وقتلری. (یلنڭ وقتینه قاری طبیعتنڭ اوزگارووی. آول خلقینڭ یلنڭ تورلی وقتنده‌غی اشلری. یلنڭ‌تورلی وقتینه دائر ماتور تصویرلر و شعرلر). ٦) آول حیاتی. ۷) شعرلر یاتلاو.

II سویله‌و درسی: — ۱) شاگردنڭ اوز حیاتندن آلنغان ماتیریاللرغه بنا ایتوب، تورلی نه‌رسه‌لر حقنده سویله‌تو. ۲) اوقولغان بر مقاله‌نی شاگردنڭ حیاتندن، به‌یرم و آطنه کونلری یورووندن یا که باشقه بره‌ر اورنده اوقو وایشتووندن آلغان معلوماتی برله‌ن کیکه‌یتدرو و تکمیل ایتدرو. ۳) بر واقعه‌نی اورنده یا که وقتده اوزگارتوب سویله‌تو. (مثلا: «جه‌ی کونی اورمانده — جه‌ی کونی یالانده»، «قشقی ایرته - قشقی کیچ»). ٤) بر نیچه شاگرد اشتراك ایتـکان بر واقعه‌نی برگه‌له‌توب سویله‌تو. ۵) ترسیم ایتلـگان برپلان بوینچه شاگردلردن اوزلرینڭ اویلرن، قورالرن، باغچه‌لرن، قوراده‌غی بنالرن تصویر ایتدرو. ٦) اوقولغان بر حکایه‌نی تورلی اورنده سویله‌تو.

رسملر استعمال ایتو بو صنفده‌ده برنچی صنفده‌غی یول برله‌ن‌دوام ایته‌رگه تیوشلی. آنده کورسه‌تلـگانلر اوستینه مونده توبه‌نده‌گیلرده آرتدرلور:

۱) بالالر رسملرنڭ مندرجه‌لرن‌اوزلرینڭ یورگان وفتلرنده کورگانلری، اوقوغان حکایه و شعرلرندن آلغان معلوماتلری برله‌ن کیکه‌یتورلر.

۲) رسمگه سویله‌ر اوچون (معلمنڭ یاردمی برله‌ن) سؤاللر ترتیب ایتلور.

III اسلوب درسی: — ۱) برنچی صنف اوچون کورسه‌تلگان اشلر. ۲) بر اصلدن چقفان سوزلرنی جیناو (مثلا اوقومق، اوقوچی، اوقونمق کبی.) ۳) بر عملنی کوچلی یا که بومشاغراق اشله‌و (مثلا قچقرو—باقرو). ٤) بر صفتنڭ قوتلی یاکه ضعیف بولووی (مثلا، قزل—قزلراق—صاری—صارغلت).

VI پلان ترتیب ایتو: — ۱) رسملر یاردمی برله‌ن پلانلر ترتیب ایتو. ۲) حکایه‌لرگه اسملر تابو. ۳) بوتون صنفنڭ اشتراکی برله‌ن شاگردلرنڭ مستقل اشله‌ولری اوچون سؤاللر ترتیب ایتو.

V یازو اشلری: ـ آ. ١) برنچی صنف اوچون کورسه‌تلگانلرنی بر آز تفصیللاب دوام ایتدرو. ٢) نه‌رسه اسملرن یازوب آلارنك عه‌مللرن، تورلی خاصه و صفتلرن بیان ایتو. ٣) پلانلر، سؤاللر، جوابلر یازو. ٤) اوقولغان مقاله و شعرلردن آلارنك مندرجه‌لری برله‌ن مناسبتلی بولغان سؤاللرگه جواب بولغان اورنلرنی کوچروب یازو (مثلا یازو حقنده بر قطعه یاکه بر شعر اوقوغاندن صوك، شوندن توبه‌نده‌گی سؤاللرگه جواب آلو: یاز کونی آغاچلر نی اشلی؟ ییر اوستی نی اشلی؟ بالالر نی اشلی؟ قوشلر نی اشلی؟ یلغالر نی‌اشلی؟ کبی). ٥) سوزلر بیروب، جمله‌لر ترتیب ایتدرو. بو درجه‌ده جمله ترتیب اینه‌ر اوچون بیرلگان سوزلر کوزگه کورنوب طورغان نه‌رسه وعه‌مللردن بولورغه تیوشلی. بو درس صوکغی صنفقه قدرلی دوام ایتدرلوب، بوغاریلانغان صاین، بیرلگان سوزلر قیینلاشا بارورغه، کیتکان صاین مادیاتدن معنویاتکه کوچه‌رگه تیوشلیدر.

ب. خطلر یازو: ـ ١) معلمگه تورلی اوتنچ برله‌ن خط یازوب مراجعت ایتو. ایبده‌شلرینه اوینارغه یا که برگه‌له‌ب درس حاضرله‌رگه چاقروب یازو. ٢) برگه‌له‌شوب بره‌ر واقعه‌نی خط شکلنده یازو. بو صنفده شاکرد معلمگه درست خطاب ایته‌رگه (مثلا «قدرلی افندم»)، معناسن‌تمام ودرست قویارغه، اوزینك آدرسن، مکتوبینك یازلغان کون و چیصلاسن یازارغه اویره‌نسون.

ج. ١) اسلوب درسنده چققان سوزلرنی مخصوص دفته‌رگه یازا باروب، آلارنك مرادف و مقابللرن‌ده قید اینه‌رگه. ٢) بر آلبوم دفته‌ری. اوزینك ایك یاراتقان شعر، مقال و طابشماقلرن یازارغه‌واوقوغان قطعه‌لری اچنده کوکلینه ایك اوخشاغان جمله‌لرنی شونده قید ایته بارورغه.

VI صرف و نحو: ـ برنچی‌صنفده‌کورسه‌تلگاننی تکرار ایتلور. حاللری و ترتیبلری برله‌ن صفتلر ـ نه‌رسه‌لرنك حرکتلری و فعللر ـ اسم و صفتدن‌یاصالغان جمله‌لر ـ ترکیب اضافیلر ـ ترکیب‌توصیفیلر ـ آلماشلردن (ضمیر) شخصیلر ـ آلماشلی و صفتلی جمله‌لر ـ آلماشلی و فعللی جمله‌لر ـ کمگه، نه‌رسه‌گه، کمدن، قایدن، کمده، قایده سؤاللرینه جواب بولغان شکللی. سوزنك طامری و توشه‌تالری. کلمه‌نی تعریف‌ـ کلمه‌نی ایجکگه و ایجکنی حرفکه آیرو ـ مشهور حیوانلرنك، اوسملکلرنك و نه‌رسه‌لرنك اسملرندن عبارت کلمه املاسی ـ هر وقت‌اوچراب طورغان عربچه سوزلردن ٣٠ ـ ٤٠ قدر کلمه ـ ت و ط، ص و س هم ث، ز، ض هم ظ و ذ حرفلرینك

فرقلری-احمدالله و عین‌الدین کبی اسملر. « لی » قوشلفان صفتلر-بوغارغی سؤاللرگه قاعده‌لر-سؤال و خطاب جمله‌لری ایله اشاره‌لر-طولی طنش ویارطی طنش اشاره‌لری-یول کوچرو قاعده‌لری.

بو یل آخرنده شاکردلر آنا تلنده معلم‌گه و ایپده‌شلرینه قسقاغنه خطلر یازا آلورغه، کانوٚیرت اوستینه آدرس یازا بلورگه (البته آنا تلنده)، سویله‌نگان بر نرسه‌گه دائر بیرلگان سؤاللرگه جواب یازا آلورغه تیوشدر.

بو صنفدن باشلاب بالالرغه اوینه اوقو اوچون آلارنك آك و ادراكلری برله‌ن متناسب کتابلر بیره بارورغه تیوشلی.

۳ نچی صنف

(هفته‌گه ۱۰ ساعت)

I اوقو : ـ ۱) انسانلرنك طورمشی : آولده هم شهرده، وطننك هم چیت ایللرده (مونی بالخاصه طورمشنی تصویر ایتوچی قطعه‌لردن استفاده ایتلور). ۲) کشینك کشیگه نسبتی: دوستلق، دوشمانلق، محبت، شکرانه وکفران نعمت، حسد، حقلق، مروة، قاطیلق ، مین - مینلك، اوز اوزن قربان ایتو، برگه‌لب اشله‌و (زورلرنك، بالالرنك، مکتب ایپده‌شلگی) . ۳) کشی وطبیعت . مونده ادبی ماده‌لر فنی ماده‌لر بله‌ن نوبتله‌شوب بارورغه تیوشلی . بو قسمده کشینك مدنی خدمت وموفقیتلری، طورمشنده مسکننده، کییمنده ، بر اورندن ایکنچی اورنغه کوچووده‌گی وعموما آنك حیاتنده‌گی ترقی وتکاملی کورسه‌تلورگه تیوش.

بو صنفده قرأن تفسیرلی بولو برله‌ن برابر معنیدارده - یعنی جمله‌لرنك معناسینه کوره طوقتاو، طنو- طاوشلرنی اوزگه‌رتو برله‌نده - بولورغه تیوشلی .

II سویله‌و درسی : ۱) اوقوغان مقاله‌لرنك تورلی کیسه‌کلرن سویله‌ب بیرو ، ۲) بر نیچه مقاله‌دن جیئالغان معلوماتنه اویوشدروب سویله‌و (مثلا بیرلگان برپلان بوینچه حکایه‌لردن، شعرلردن آول کشیلرینك برمر وقتده‌غی مشغولیتلرینه یاکه مکتب شاکردلرینك خدمتلرینه عائد اورنلرنی جیئاب، شولارنی بر ترتیب برله‌ن سویله‌و) . ۳) فعللرنك شخصلرن آلماشدروب سویله‌و. ٤) اوینده اوقولغان برکتاب یاکه مقاله‌نك مندرجه‌سن سویله‌ب بیرو. ۵) عموم حقنده بیرلگان حقیقتلرنی آلوب، شونده داخل بولغان فردلر حقنده

بر نەرسە سویلەو. (مثلا اورماننك فائدەسی حقندەغی بر مقالەنی اوقوغاچ، قاراما، قاین تیرەك وامثالی آغاچلرنك فائدەلری حقندە آیرم - آیرم سویلەو. ٦) خصوصی حاللرگە، تحقیقاتلرگە بنا اینوب، عموم حقندە بر نەرسە سویلەو (مثلا آیو، بوری، تولکی‌لرنك حیانلری برلەن آشنا بولغاچ «بر تقچ حیوانلر نیچك آزق طابالر؟» عنوانینە سویلەتوکبی). ۷) شاکردلرنك اوزلری کوروب طورغان بر واقعە حقندە سویلەتو. ۸) ترتیب ایتلگان بر پلان بوینچە، اوقولغان بر مقالەگە عائد برەر قطعە اوقتو. ۹) شاکردلرنك اوز خزینەلرنـدە بولغان معلوماتلری بوینچە تصویرلر اشلەتو. ۱۰) برەر اش حقندە حساب (آتچوط) ترتیب ایتدرو (مثلا مکتب اشلری حقنك مکتب تیرە یاغنك یوروب کرو کبی.)

رسەملر برلەن: ۱) رسمنك مندرجاتی اوچون پلان ترتیب ایتو. ۲) آننك مندرجاتن برنچی واوچنچی شخصلر اسمندن سویلەب بیرو (سویلەونك تورلی اصولی برلەن) ۳) رسمنك مندرجاتن تکمیل وتوسیع ایتو. ٤) رسملرگە قاراب، فنی‌رنکدە مقالەلر یازو (مثلا قاربوزنك یاکە قیارنك تیشلووی واوسووی حقلرندە).

بو صنفدە رسملر تیکشرگاندە، شاکردلرنك تجربە ومشاهدە قوەلرینك آرتولرینە دقت ایتەرگە تیوشلی. مثلا آلار رسمدەگی نەرسەلرگە قاراب واقعەنك اورنن ووقتن تعیین ایتولری اوستینەآندەغی کشیلرنك چرایلرینە قاراب، آلارنك حالت روحیەلرن‌ونی اشلەرگە طورغانلقلرن، برەونك ظاهر وقیافتنە قاراب، آننك نی اشدەگی کشی بولغانلغن تعیین ایتەرگەدە اویرەنسونلر.

III اسلوب درسی: ۱) صفت وفعللرنك کبریلری. ۲) مشترك سوزلرنك هرمعناسن کورسەتوردەی جملەلر ترتیب ایتو. (مثلا طاقتاغە قاداق قاقدم - بر قاداق شیکر آلدم). ۳) مترادف سوزلر وجملەلر ترتیب ایتوب آلارنك آراسندە بولووی ممکن بولغان فرقلرنی کورسەتوب آڭلاتوب کیتو. ٤) برەونك سوزلرن سویلەوچینك اوزسوزی یاکە ناقلنك سوزلری برلەن سویلەو. ۵) بر نیچە سوز بلەن افادە ایتلگان معنانی بر سوز برلەن یاکە بالعکس افادە ایتو (مثلا «کوزسز کشی-صوقر»، «آیاغی ضعیف-آقساق» کبی). ٦) سوزلرنك اصل معنالرندن چغارلولرن آڭلاتو.

IV پلان ترتیب ایتو:- ۱) حکایە ومقالەلرنی کیسەکلرگە بولوب، هر کیسەك اوچون مناسب اسملر طابو. ۲) یاصالغان برپلاننی کیکەیتو. ۳) سویلەر وانشا یازار اوچون مستقل صورتدە سوآللر ترتیب ایتو.

V یازو اشلری: ـ آ. ایـکنچی اوچون کورسەتلگان‌نی کیـنگه‌یتوب وتفصیللاب اشله‌تو. ب. ۱) بر کونلك دفته‌ر طوتوب آنده یلنی، آینی کوننی، هر کونده هوانك درجهٔ حرارتن، یاکٔور وقار یاوولرنی، یلغه‌لرنك طوکٔو وآچلولرن، آغاچ یافراقلرینك صارغایو وتویلولرن، قوشلرنك اوچوب کیتو وکیلوولرن هم بولاردن باشقه مکتب حیاتنده‌گی قزقلی واقعه‌لرنی قید ایته بارو ۲) شول‌آول یاکه شهرده بولغان مهم‌راك واقعه‌لرنی کوبره‌ك یازو. ۳) اسلوب درسی مناسبتی برله‌ن چققان سوزلرنی یازا بارو. ٤) «آلبوم - دفتر»گه یازونی دوام ایتدرو ۵) اوقولغان بر مقاله‌دن شونده مذکور بر شخصنك بر جهتینه عائد بولغان اورنلرن صایلاب، شولارنی بر ترتیبکه تزو. ٦) حکایه‌لر وامثاللر بوینچه حیوانلرنك خاراکتیر یستیقالرن ترتیب ایتو.

ج. خط وانشا درسلری: ـ ۱) اش مکتوبلری و زاپیسقالر یازو (مثلا کیبتکه نرسه صوراب، معلمگه اوزینك خسته‌لگین بلدروب، ایبده‌شینه درسلر وکتابلر حقنده صوراشوب). آولده‌یاکه شول‌شهرده‌بولغان مهم واقعه‌لرنی بیان ایتوب بر کشیگه خط یازو. ۳) قیینراق سوزلر بیروب جمله‌لر ترتیب ایتدرو. ٤) رسملرگه قاراب، اوقوغان و ایشتکانلرینه طایانوب انشالر یازو. ۵) بیان و ایضاح ایتلگان صرف و نحو قاعده‌لرینه تطبیقا املا یازو.

VI صرف و نحو: ـ اوتکان سنه‌ده‌گیلرنی تکرارلاو هم کینگه‌یتو‌ـطاوشلر و طاوشسز، قاتی و یومشاق حرفلر‌ـیاصالغان و اصل صفتلر‌ـفعللرنك‌زمانلری و شخصلری‌ـصان اسملری و ترتیبلری‌ـصانلی جمله‌لر‌ـقوشمه‌لر ـ قوشمتالر آیله اسملرنك، صفتلرنك، صانلرنك و آلماشلرنك اوزگه‌رولری‌ـ(:)، (« »)، اشاره‌لری. مذکورلرگه قاعده املاسی. اسملر، صفتلر مصورلرغه کلمه‌املاسی‌ـ و بیك مستعمل عربچه سوزلرنك املالری و آلارنك معنالرن آکٔلاطوردای جمله‌لر.

٤ نچی صنف

(هفته‌گه ٦ ساعت).

I اوقو: ـ ۱) انسانلرنك برگه یه‌شه‌ولری و برگه‌له‌ب اشله‌ولری. (مونده تقسیم الاعمال اصولی آکٔلانلور). فردلرنك، قوم و ملتلرنك اوز آرا مناسبتلری. ۲) ارادهٔ اختیاریه‌لری قوتلی‌عالیجناب ذاتلر‌ـاش وفکر کشیلری‌ـ شاعرلر‌ـرسامل‌ـسیاسیلر؛ حاکملر بالخاصه اوزمزنك ملی و دینی کشیلرمز.

۳) انسانیتنڭ مدنی ترقیسی. بو صنفده‌ده ادبی پارچه‌لر، فنی مقاله‌لر برله‌ن آرالاش باررغه تیوش. موندە اوقو درسلرندن توب مقصد: شاکردلرنڭ انسان حیاتی حقنده‌غی معلوماتلرن آرتدرو و تیره‌نه‌یتودر.

II سویله‌و درسی: ـ اوچونچی صنف اوچون کورسه‌تلگان ترتیب ویول برله‌ن باریلو. لکن ماتیریالی اوشبو صنفنڭ اوزنده‌گی ماده‌لردن آلنورغه تیوشلی. رسملر بو صنفده طاغن‌ده اطرافلی ومفصلراق تحلیل ایتلورلر.

III اسلوب درسی: ـ اوچنچی صنف اوچون کورسه‌تلگانلر اوستینه توبه‌نده‌گیلر آرتدرلور: ۱) بر معنانی افاده ایتکان جمله‌نی تورلی شکلگه قویو (Перефразировка) ۲) قوشمتا جمله‌لر یاصاب ملکه‌لنو. ۳) جملهٔ شرطیه‌لر یاصاو.

IV پلان ترتیب ایتو: ـ اوچنچی صنف اوچون کورسه‌تلگان اصولڭ بولور. لکن رسملرنڭ یاردمندن باشقه.

V یازو اشلری. ـ آ. رسملرگه، اوقوغان کتابلربنه، یوروب کورگان نه‌رسه‌لربنه عائد موضوعلرغه یازدرو.

ب. ا. اوتکان صنفلر اوچون ذکر ایتلگان کونلك دفتر وآلبوملرنی دوام ایتدرو. ۲) اوبده اوقولغان کتابلرنڭ اسملرن وآلار حقنده قسقاغنه ملاحظه‌لر یازوب بارو.

ج. خط وانشالر: ـ ۱) خصوصی واش خطلری ترتیب ایتو، زاپیسقالر واوتنج مکتوبلری یازو. ۲) حکایه یا که مقاله‌نڭ مفهومن یازو. ۳) رسملرگه قاراب انشا یازو. ٤) امثاللرنی پیه‌سه‌غه ئه‌یله‌ندرو. ۵) صرف ونحو قاعده‌لربنه تطبیقا املا یازو.

VI صرف ونحو: ـ اوچنچی سنه‌ده کورسه‌تلگانلرنی تکرار وتوسیع. بسیط ومرکب جمله‌لر، قسقا واوزون جمله‌لر، تماملقلرنڭ اورنلری. تماملقلرنڭ اورنلربنه جمله‌نڭ معناسی، فعللرنڭ اشتقاقلری وقاعده‌لری‌هم مذکور قاعده‌لرده املالر، عربچه سوزلرنڭ املالری ومعنالری، فارسی سوزلر، فارسی ترکیب توصیفی واضافیلر، عربی توصیف واضافه‌لر.

بو یلنڭ یارومندن صوڭ صرف ترتیب واصول برله‌ن باشلانور: کلمه ومعنا، کلمه، ایجك وصرف حرفلرنڭ صانلری، یازلشلری، تلفظلری، عربی، فارسی وتورکیلری ـ برنچی ایجکگه کوره کلمه‌نڭ اوقولشی ـ عربی وفارسی کلمه‌لرنڭ املالری قاعده‌سی.

۵ نچی صنف.

(هفته‌ده اوچ ساعت).

I اوقو : ـ بو صنفده شاکردلرگه کوبره‌ك ادبی پارچه‌لر اوقتوب، آلارنی ادبیاتنك تورلری برله‌ن اوستدن گنه طانشدرا باشلارغه تیوشدر. شول سببلی مونده اوقولغان نه‌رسه‌لر ادیبلرمزنك اثرلرندن آلنغان بولورغه کیره‌ك.

صنفنك برنچی یارتیسنده اوقولغان قطعه‌لر کوبره‌ك بالالرنك حیات وحسیاتلرینه عائد بولوب ایکنچی یارتیسنده اوقولغان نه‌رسه‌لر ایسه عموما خلقنك حیات ومحیطینه دائر یازلغان اثرلردن آلنغان بولورغه تیوشلی.

ادبی پارچه‌لرنی اوقو ترتیبنه کیلگانده، معلومدن مجهولگه، یاقندن یراققه کوچو طریقن آلغه قویوب بالالرغه ایك یاقن طورغان خلقدن ـ اکثریت اوچون آول خلقندن ـ باشلاب ، شوندن تدریجا مملکتنك ودنیانك باشقه قسملرینه کوچلور. بزنك ادیبلرمز طرفندن تألیف ایتلگان اثرلرده حاضرگه مونده ذکر ایتلگان طلبلرغه جواب بیرردەی قطعه‌لرنك بارسی‌ده طابلوب بتمه‌سه‌لر، آلارنی روس‌ادبیاتندن ترجمه ایته‌رگه ممکن. لکن ترجمه‌ده بیك ادبی ـ یعنی اسلوب وشیوه‌سی صاف اوزمزچه بولغان بر تل استعمال ایته‌رگه تیوشلی.

اوشبولار برله‌ن برابر یلنك هرایکی یارطیسنده ماتیریالغه مناسب شعرلرده اوقتوب بالالرغه پوئیزیا وشعر حقلرنده‌ده معلومات بیره بارورغه تیوشلی.

II سویله‌و درسی :ـ دورتنچی صنف اوچون کورسه‌تلگان اشلر برآز تفصیل وتوسیع برله‌ن دوام ایتدرلور.

III اسلوب درسی :ـ دورتنچی صنف اوچون کورسه‌تلگانلر دوام ایتدرلور.

IV پلان ترتیب ایتو: ـ دورتنچی صنف اوچون کورسه‌تلگان اصول برله‌ن.

V یازو اشلری: ـ ۱) برمعنانی‌تورلی‌جمله برله‌ن آڭلاتورغه ملکه‌له‌ندرو. ۲) پلانلر ترتیب ایتو. ۳) اوقولغان اثرلرگه عائد بیرلگان سؤاللرگه جواب بیروب، اول ره‌وشلی جواب‌بیرونك سببلرن ایضاح ایتو. ٤)اوقولغاننك خلاصه‌سن یازو. ۵) قسقه‌لرنی تفصیللاب یازو. ٦) مقایسه. ۷) بر نیچه اورندن جینالغان ماتیریالنی اویوشدروب یازو. ۸) اویده یا که مکتبده اوقولغان اثرلردن، یا که شاکردلرنك اوز حیاتلرندن آلنغان موضوعلرغه انشالر یازدرو. ۹).

اوقولغان وتیکشرلگان اثرلر حقنده ملاحظه‌لر یازو. ۱۰) مکتب اچنده‌گی، آول (یاکه شهر) آراسنده‌غی مهم واقعه‌لر حقنده حسابلر (آنچوطلر) ترتیب ایتو. ۱۱) تورلی خطلر یازو. ۱۲) اوقولغان اثرلردن کوکلینه اوخشاغان جمله و اورنلرن صایلاب یازو. ۱۳) اوقوغان کتابلرینڭ اسمن قید ایته باروب، آلار حقنده‌غی ملاحظه‌لرن یازا بارو.

IV صرف و نحو:ـ سوزلرنڭ تورلری‌ـ اسم خاص و عام ـ مفرد و جمع‌ـ تصغیرـ ضمیرلرـ فعللر: زمانلری‌ـ ایبه‌لری، اصل و تعریفلری، بارلق و یوقلقلری، مجهول و معلوملری؛ بابلری‌ـ اسم عددلر و معدودلر ـ صفتلر: اصل صفتلر‌ـ اسملردن، فعللردن، صانلردن یـاصالما صفتلر ـ آزلق و کوبلك صفتلری‌ـ مبهم، مؤکد صفتلرـ عربی صفتلرـ قوشمتالرـ قوشمتالر ایله اسملرنڭ، صفتلرنڭ اوزگارولری‌ـ قیدلرـ املقلر.

۶ نچی صنف

(هفته‌ده ۳ ساعت).

I اوقو:ـ ۱. ادبی قطعه‌لر تیکشرلو دوام ایتوب، بیشنچی صنف اوچون کورسه‌تلگان ماتیریال توسیع و تکمیل ایتلور. مونده‌حیات و واقعه‌لرگه‌تاریخی جهتلردن‌ده اهمیت بیرلوب، تورلی دورده‌گی حیاتنی تصویر ایتوچی اثرلر تیکشرلور. ۲. ادبیاتنڭ تورلری حقنده قسقه‌چه معلومات. شول مناسبت‌برله‌ن ملی ادیب و شاعرلرمزنڭ ترجمه حاللری سویله‌نور.

سویله‌و، یازو و اسلوب درسلری‌بارسی‌ده بشنچی‌صنف‌اوچون کورسه‌تلگان یوللر برله‌ن دوام ایتدرلوب ماتیریالغه مناسب ره‌وشده توسیع وتکمیل ایتدرلور.

II صرف و نحو:ـ صرف و نحونڭ تعریفلری ـ جمله ـ جمله‌لرنڭ کیسه‌کلری. قسقا واوزون جمله‌لر، بسیط و مرکب جمله‌لرـ تماملقلرـ تماملقلرنڭ اورنلری‌ـ فعلنڭ جمله‌ده اورنی‌ـ کرش سوزلر ـ به‌شرن و آنق جمله‌لر طنش و اشاره‌لر.

کتابت و انشا اصوللری. قسقاچه ادبیات قاعده‌لری و اصوللری. ایسکی و یاڭا شیوه‌لرمز برله‌ن طانشدرو. (فضائل الشهور، قیوم ناصری اثرلری و غیرلر).

حساب.

مقصد و ایضاح: ــ ابتدائی مکتبده حساب اوقتودن مقصد: شاگردلارنی حیاتده صان و اولچه‌ولر بلەن فائده‌لانورغه اویره‌توب، آلارده دقت، اعتنا و انتظام عادتلارن یاصاب چقارو و آلارنڭ هر اش و فکرلارنده ترتیبلی و منطقی بولورغه ملکه‌لەنوارینه یاردم ایتودر.

آلتی یللق بر مکتبده حساب قورصی تماما اونلورگه تیوشدر. لکن بردن مکتب ابتدائی بولوب، آنڭ پروغرامنده باشقه مهمرەك درس ماده‌لری کوب بولغانلقدن، ایکنچیدن اول فن قورصنده‌غی ماده‌لرنڭ بارسینه بردەی اهمیت بیرلسه، مکتبنڭ پروغرامی بالالر تحمل و هضم ایتەردەی بولودن یوغاری چقوب کیتکانلکدن، اول درس قورصنده‌غی ماده‌لرنڭ عملی اهمیتی بولغانلرینه‌غنه کوبرەك دقت ایتوب، عملی اهمیتی اول قدر کوب بولماغانلرن اوستدن گنه اوتەرگه تیوشلی. بناءً علیه مخرجلری بیك زور بولغان کسر عادیلرگه اعمال اربعه اجرا ایتدروب اوطرورغه، خلیطه، شرکت، اجنبی آقچه‌لرن روس آقچه‌سینه ئه‌یلەندرو (пълоеправило)لرنی آیرم بالالر ایتوب آلوب، آلارغه مخصوص ترتیب ایتلگان مسئله‌لر چقارتوب طوررغه، شولای‌اوق مندرجاتی اعتباری برلەن حیاتده اوچراماسدای تیبده بولغان مسئله‌لرگه اورن بیررگه لزوم یوق. بوکون استعمالده بولماغان ایسکی یونان روما و مصر آقچه هم اولچه‌ولرینی حاوی مسئله‌لرده بوتونلەی طاشلانورغه تیوشلی. آلار اورنینه عملی اهمیتلری کوب بولغان فائض، ۋیکسل، پراتسینت کاغدلری، آبلیغاتسیه‌و آقسیه‌لر حقنڭ معلومات بیروب، صوڭغی یلنی بالالرنی سودا حسابی برلەن‌ده بر آز اوراق آشنا ایتو تیوش.

حساب درسلری مناسبتی برلەن بیرله‌چك مسئله‌لرگه کیلگانده آلار مندرجاتلری اعتباری برلەن ممکن قدر حیاتکه یاقن طوررغه، عملیات وحیاتدن یراق بولغان تیبلرگه اورن بیرلماسکه تیوش.

حساب قورصن اوشبو یول برلەن بر آز یکل‌یتکاندن صوڭ آنی آلتی یلده کورسه‌توب و بلدروب چقو البته ممکن بولور.

قورصنی صنفلرغه بولوگه کیلگانده، اول توبه‌نده‌گیچه بولورغه تیوش:

برنچی صنفده کوبرەك وقتنی صانلرنڭ مفهوملرن اعمال اربعه‌نڭ معناسن آڭلاتورغه صرف ایتلور و اعمال اربعه ١ــ٢٠ آراسنده‌غی عددلار اوستنده

اجرا ایتلور. بو صنفدەغی اش کوبرەك ذهنی بولورغە تیوشلی. شولای اوق اونلقلرغە اعمال اربعە اجرا ایتو یوللری، ایك مستعمل اولچەو اصوللری کورسەتلور.

ایکنچی یلدە اشنك کوبسی مك اچندە بولغان عددلرنك اعمال اربعەسی تیرەسندە بولور. لکن اعمال اربعەگە ملکە حاصل ایتو کوبرەك مسئلەلر چیشو یولی برلەن بولورغە تیوش. عمللر آراسندە تقسیم ایك قیینی بولغانلقدن آکارغە کوبرەك دقت ایتەرگە تیوشلی بولور.

اوچنچی یلدە، برنچی و ایکی یلدە آلغانلرنی تکرار ایتکاننك صوڭندە غیر محدود عددلر اوستندە اعمال اربعە باشلانور. شولای بولسەدە بو صنفدە عددلر غیر طبیعی زورلقدە کورسەتلمەگان یاخشی. بو صنفدە اسملی و مرکب عددلر حقندەدە ترتیبلیرەك معلومات بیرلە باشلار.

دورتنچی یلدە تورلی تیبدە فصیلە مرکب مسئلەلر حل ایتو یولی برلەن اعمال اربعەگە ملکەلنو دوام ایتەر و آخرغە طابا کسر عادینك اعمال اربعەسی قسقاچە کورسەتلور.

بشنچی یلدە کسر اعشاری کورسەتلوب پراتسینت حقندە معلومات بیرلور (بو معلومات باشدە وقت اصلن (элементъ) حاوی بولمیچە، یالغوز معلوم بر عددنك ایکنچی معلوم بر عددنك یوزلك اعتباری برلەن نیچەنچی اولوش تشکیل ایتکانلگی معناسندەگنە بیرلوب، صوڭندنغنە قاپیتالدن فائدە طابو معناسینە کوچلور). بو صنفدە کسر اعشاری مفصل اونلوب آنی عادیگە و صوڭغینیدە اعشاریگە تحویل ایتو یوللری کورسەتلور. کسر اعشاری تمام بولماچ، شاکردلرگە میترە اصولی بلدرلور.

آلتنچی یلدە، باشلیچە مسئلەلر حل ایتو یولی برلەن عادی و اعشاری کسرلرنك قورصلری تکرار ایتدرلور. و آندن صوڭ سودا حسابینە کوچلوب، اول حقدە بر آز معلومات بیرلور.

یوغاریدە ئەیتلگانچە، صنفلردە بیرلگان مسئلەلر بارسیدە حیاتدن آلنغان بولورغە و مندرجاتلری اعتباری برلەن آلار بالالرنك اوز باشلرینە کیلوب طورمقدە بولغان حاللرنی تصویر ایتەرگە تیوشدر.

حساب درسلرینك پروغرامی

۱ نچی صنف

(هفته‌ده آلطی ساعت).

۱) بردن اونغه قدرلی صانغه اویره‌نوب ، شول‌اوق چیکده رقملر واعمال اربعه و آلارنك علامتلری برله‌ن طانشو. ۲) یوزگه قدر اونلقلر برله‌ن اعمال اربعه . ۳) ۱-۲۰ عددلرنی اویره‌نو وآلار اوستنده اعمال اربعه اجرا ایتو. ٤) ۱-۱۰۰ قدر رقم یازا بلو. ۵) یوز اچنده جمع و طرح (باشلیچه مسئله‌لر یاردمی برله‌ن) ٦) عیانی مثاللر برله‌ن نیچه آرتق ونیچه کیم بولولرنی ایضاح ایتو. ۷) آرشین ، پوط ، قاداق ، صوم ، تین شیکللی بیك کوب استعمال ایتله طورغان اولچه‌ولر برله‌ن طانشدرو.

۲نچی صنف

(هفته‌ده آلطی درس).

۱) یوز اچنده ضرب وتقسیم .
۲) فلان مرتبه آرتق یاکه کیمنی ایضاح ایتو.
۳) یوز اچنده مسئله‌لر حل ایتو.
٤) ۱۰۰۰ گه قدرلی رقم یازا بلو.
۵) ۱۰۰۰ گه قدرلی اعمال اربعه .
٦) ۱۰۰۰ اچنده مسئله‌لر حل ایتو.

۳نچی صنف

(هفته‌ده آلطی درس).

۱) نیندی‌گنه زورلقده بولسه‌ده ، بر عددنی ئه‌یته وبازا بلو. ۲) شول‌اوق زورلقده بولغان عددلر اوستنده اعمال اربعه اجرا ایتو. (باشده جمع برله‌ن طرح . آندن صوك ضرب برله‌ن تقسیم) . وآلارنی درستله‌ب قاری بلو.
۳) روس اولچه‌ولری برله‌ن طانشو. ٤) اسملی مرکب عددلرنك اعمال اربعه‌سی. ۵) پلان ترتیب ایتو.

٤ نچی صنف

(هفته‌ده دورت درس).

١) بوتون عددلرنڭ اعمال اربعه‌سن تکرار اینو و تورلی تیده مسئله‌لر حل اینو. ٢) بیرلگان اولوش بوینچه بوتوننی ـ بتون بوینچه آنڭ مطلوب اولوشنی طابو. ٣) کسر عادینڭ اعمال اربعه‌سی (فسقاچه‌غنه) ٤.) سطح اولچه‌ولری و آلارغه مسئله‌لر حل اینو. ٥) پلان ترتیب اینو.

٥نچی صنف

(هفته‌ده بیش ساعت).

١) کسر عادینی مفصلراق تکرار اینو. ٢) کسر اعشاری-اعمال اربعه‌سی. ٣) کسر عادینی اعشاریگه ـ اعشارینی عادیگه تحویل اینو. ٤) میتره اصولی. ٥) پرانسینت حقنده. ٦) جم اولچه‌ولری و آلارغه مسئله‌لر. ٧) پلان و ایضاح (یازوب).

٦نچی صنف

(هفته‌ده بیش ساعت).

١) عمومی بر تکرار ٢) واردات و مصارف دفتره‌لری طوتو اصولی. ٣) حسابلر یورتو (счеты). ٤) نسبت وتناسب. ٥) پلان و ایضاح.

بو صنفده‌غی مسئله‌لر آیروچه عملی بولوب مندرجاتلری اعتباری برله‌ن توبه‌نده‌کیچه بولورغه تیوش:

١) اوی مصرفلری و توله‌نگان نالوغلر حقنده. ٢) پاراخود و چوین بولنده مال وکشی یورتو بهالری. ٣) سودا اشلری: مالنڭ بهاسی، یبه‌رو راسخوطلری، فائده وضرر، پوشلینا، کامیسیه آقچه‌سی، آقچه‌غه آلو، کوته‌رگه آلو وامثالی بر سودا گرنڭ حیاتنده اوچری طورغان نه‌رسه‌لر. ٤) ایگن اشلری بیر و اوراق بهالری، بر دیسه‌تینه آشلقنڭ توشکان بهاسی ـ آشلقنی جیناو وصاتولر. مال آصراو وآنی صاتو. اوشبولر مناسبتی برله‌ن شا گردلرگه مرکب فائضلر وطابلیتسه‌لر یاردمی برله‌ن آلارنی طابولر، ۋیکسل (یازو، ایکنچی قولغه بیرو، وقتی طولو، پرانیستاوایت و اوچیتاوایت اینولر) بانقه و اسـبیریغاتلنی فاصه‌لرغه آقچه صالولر، بروتتو، نیتتو، تارا، تاریف، پوشلینالر حقنده مال وملکنی استراخاوایت اینولر توغروسنده معلومات بیره بارغه تیوشلی.

جغرافیا.

مقصد وایضاح: ابتدائی مکتبده جغرافیا اوقتودن‌توب مقصد: بالالرنڭ نظرلرن کینگه‌یتوب آلارنڭ کوز آللرینه بیر اوستنده بولغان تورلیلك وبایلقلرنی آچوب صالو، آلارغه تورلی اورنده یه‌شه‌وچی کشیلرنڭ حیاتندن فائده‌لی نمونه ومثاللر کورسه‌توب طبیعت ومحیط برله‌ن انسان حیاتی ومعیشتی آراسنداغی مناسبتنی آڭلاتو وشولار یاردمی برله‌ن آلارده ثبات، اجتهاد وعلم قوتلرینه اعتقاد حاصل ایتدرودر. شول سببلی جغرافیا درسنده توب موضوع انسان بولوب، طبیعت حادثه‌لرینه، آلارنڭ انسانغه وآنڭ حیاتینه تأثیرلری نسبتنده‌گنه اورن بیررگه تیوشلی. بر مملکتنڭ جغرافیاسن اوقوتقانده شونده یه‌شه‌وچیلرنڭ هنر و صنعتلرینه، آلارنڭ اوز طورمشلرینی یاخشرتو یولنده کورگان چاره‌لرینه، آلارده‌غی علم ومعارفنڭ قوت ودرجه‌سن کورسه‌ته طورغان حاللرگه کوبره‌ك طوقتارغه کیره‌ك بولادر.

جغرافیا بیك کیك بر فندر. شونڭ اوسته‌وینه آنده تصویر ایتلگان نه‌رسه‌لرنڭ بیك کوبلرن عیانا کورسه‌تو ممکن توگلدر. اوشبو جهتلری برله‌ن اول ابتدائی مکتب پروغرامنده‌غی باشقه درس ماده‌لرندن کوب آیرلا. اوشبو خصوصیاتلرنڭ ایکنچی‌سی سببلی، اول فن درسلرنده کوبره‌ك یاردمچی قورالرغه:— ۱) خریطه‌لرغه. ۲) رسملرگه. ۳) موده‌للرگه. ٤) سحرلی فنارلارغه. ۵) سیاحتنامه‌لرگه مراجعت ایته‌رگه توغری کیله. معلم اوشبولرنڭ یاردمی برله‌ن آلارنڭ آرتنده یاتقان نه‌رسه‌لرنڭ اوزلرن بالالارنڭ کوڭل کوزلری برله‌ن کورولرینه یاردم ایته‌رگه تیوشلی.

جغرافیانڭ موضوعی بوتونییر اوسی؛ آنده‌غی حادثه‌لر، انسان وآنڭ حیاتی بولغانلقدن، اول غایت کیك بر فندر. بناءً علیه ابتدائی مکتبدن آنڭ هه‌ر جهتن مفصل بلدرونی گنه توگل آنی یاخشی بلدرونی کوته‌رگه‌ده اورن یوق. اگرده ابتدائی مکتب جغرافیا اسمی آستنده وطن حقنده یاخشیغنه معلومات بیروب شونڭ اوسته‌وینه نمونه وعبرت بولورلق مملکت وملتلر حقنده بر آز نه‌رسه بلدرسه، خریطه ورسملر یاردمنده ییر اوستی حقنده بر فکر بیرسه، اول اوزندن کوتولگاننی اوته‌گان بولا؛ عوام مکتبلرندن شوندن‌ده آرتغن کوته‌رگه یول یوق.

جغرافیا درسی مناسبتی برله‌ن اسملر، رقملر یاطلاتوب، بالالرنی مشقتله‌

مەسكە، خريطەلردن‌دە اهميتى ايكنچى درجەدە طورغان اورنلرنى كورسەتوب ماطاشماسقە تيوشدر.

آرا ـ تيرە صنف اچندە بر مملكتنى مفصلراق تصوير ايتوچى كتابلر اوقو فائدەلى وبالالار اوچون قزقليدر. شول سببلى جغرافيا اوقوتقاندە مونى ايسدە طوتارغە تيوشلى.

جغرافيانى اوقتو ترتيبنە كيلگاندە، اوّل يافقدن برافقە كيتو يولى برلەن بولوب، باشدە درس بولمەسى، طوغان آول، اوياز وغوبيرنالر حقندە قسقاچە معلومات بيروب، مملكتنك تشكلى حقندە بالالارنى آشنا ايتكاچ، وشول مناسبت برلەن روسيە جغرافياسن‌دە قسقاچەغنە بلدرگاچ، جغرافياء عموميەگە كوچلوب آزيادە وآنك اچندەدە عربستان يارم آطەسندن باشلاب كيتلور. چونكە تاريخ درسلرى مناسبتى برلەن اول اورنلرنى بلورگە احتياج بار. شول طريقە باشلاب اسلام مملكتلرى، ومسلمانلر اوچون اهميتلى بولغان اورنلر برلەن طانشدرغاچ، باشقە قطعە ودولتلرگە كوچەرگە وآلار حقندە قسقاغنە معلومات بيروب چققاچ، ياكادن روسيەگە قايتوب، اول مملكت حقندە ممكن قدرلى مفصل اوقتورغە تيوشدر.

بالالردە رغبت قوزغاتو، درسنى يكّل وموفقيتلى آلوب بارو اوچون جغرافيا ممكن بولغان اورنلردە بر سياحت روشندە آلوب باروبيك مناسبدر. بالخاصە بشنچى صنف اوچون بو اصول غايت مناسبدر. چونكە اول صنفدە جغرافياء عموميني ترتيبلى واصوللى صورتدە كورسەتوب چقو كوز آلدينە آلنمى.

اوشبو ملاحظەلرغە مبنى جغرافيا درسن توبەندە بيان ايتلگان مقداردە وتوبەندە كورسەتلگان ترتيب برلەن اوقتو مناسب كورونە.

جغرافيا درسلرينك پروغرامى.

٥ نچى صنف.

(هفتەدە ٢ ساعت).

I. صنف بولمەسى ـ مكتب بناسى ـ مكتب قوراسى.

II طوغان آول: ـ ١) پلانى، بنالرى، حيوانلرى، يلنك تورلى وقتلرنداغى طورمشى، يالانلرى، اورمانلقلرى، ايگنلكلرى. شول تيرەدەگى اورننك

طبیعتی: طاولر، یلغالر، کول وصازلقلر، یووالر، چوقورلر، اوونلر، یلغا، آنک چوقری، یلغاده صونک آرتو وکیمووی، وشول مناسبت برلەن یلغانک منبغی، منصبی، آغزی، طارماقلری، آطه، یارم آطه، کورفز وبوغازلر حقنده معلومات بیرو.

۲) هوا: ـ یلنک وقتلری. آلارنک دوامی، تون وکونلری. درجهٔ حرارتنک وقتقه قاری اوزگاروب یورووی. جیلنک طرفی، قوتی، بولوط، یا ڭغور، قار، بوز. چق وقراولر. جیلنک ایسکان طرفی برلەن هوانک حالنی آراسنده‌غی مناسبت صونک سیاحتی. بیرنی صوغارو. هوانک تورلری (قوری، یووش، یلی، صووق، یومشاق، قاطی).

۳) کوک: ـ قویاشنک ظاهری حرکتی ویولی. آنک چقو وبایووی. یلنک وقتلرینه قاری تون وکونلرنک اوزونلقلری. آی وآنک حرکتی، تورلی دورنگی کورنشلری.

عموما بیر حقنده معلومات: جهات اصلیەلر، کامپاس، افق، بیرنک شکلی، حرکتی وآنک حرکتندن یل وکوننک وقتلری حاصل بولو، خط استوا، طول وعرضلر، منطقەلر، آی وقویاشلرنک طوتلوالری حقنده معلومات بیرلور.

۴) اهالی: ـ (خلقنک صانی، مشغولیتی، معیشتی).

۵) یوللر، پوچته وتیلیغراف. چوین یولی، آربا یولی، صو یولی (اگرده اول اورنده چوین وصو یوللری بولسەلر).

۶) مکتب، مسجد، (اگرده بولسه) قرأنخانەسی.

۷) شول یردەگی مأمورلر: سیلسکی وۋولصنی استاراستالر، جیواشلر.

III. طوغان اویاز: ـ اویاز قالاسی. قالانک آولدن آیورماسی ـ (بنالرده، اورامlرده، کیبملرده، خلقنک صاننده، حیات هم مشغولیتنده). ماغازین، فابریکا وزاۋودلر. اویاز قالاسنده بولا تورغان مؤسسەلر (غارادسکوی اوپراوا، زیمسکی اوپراۋا، کازناچیستۋا، مکتبلر).

IV. طوغان غوبیرنا: ـ اویازلردن غوبیرنا یاصالو. غوبیرنالردن مملکت یاصالو. طوغان غوبیرنا حقنده معلومات. روسیەنک خریطەسی بلەن آشنا بولو. روسیەنک پایتختلری. روسیه حقنده قسقاچه معلومات (چیکلری، مشهور یلغالرندن بعضیلری، هواسی، خلقینک مقداری).

V. آزیا: ـ بیرنک منظرهٔ طبیعیەلری برله طانشدرغاچ، خریطەدن آزیا کورسەتلوب، آنک حقنده قسقاغنه معلومات بیرلور.

VI. سوریه‌ده: ـ سوریه وفلسطین ایسکی وقتلرده وبو کون خلقلری ـ آلارنك معیشتی ـ باغچه‌چیلق، ایگنچیلك ومال‌آصراو. بیروت، شام حلب وقدس شریف شهرلری.

VII. غربستانده: ـ یارم‌آطه‌نك احوال طبیعیه‌سی، خلقی، آلارنك معیشتی. عربستاننك اسلام دنیاسی قاشنده‌غی موقعی. مکه، مدینه وجده شهرلری. حج شریف. بدویلر وآلارنك حاجیلرگه مناسبتی. حجاز تیمر یولی. عربستان اهالیسینك عثمانلی تورکلرینه نسبتی.

VIII. میسوپاتامیاده: ـ میسوپاتامیا ایسکیده وحاضر مدنیلگی. ایسکی قانالری. بغداد وبصره شهرلری دجله وفرات. آلارنك اهمیتلری. بغداد تیمر یولی.

IX. آناطولی‌ده: ـ عثمانلی تورکلری. طبیعت ومعیشتلری. آناطولی‌ده‌غی طبیعی بایلقلر. ازمیر، بروسه وقونیه شهرلری.

X. ایران‌ده: ـ مملکتنك طبیعتی. خلقینك معیشت ومشغولیتلری. طهران.

XI. تورکستان‌ده: ـ تورکستان ایسکیده وحاضر. طبیعتی. خلقی وآلارنك مشغولیت ومعیشتلری. تاشکند، سمرقند، بخارا، خوقند وخیوه شهرلری.

XII. آفغانستانده: ـ احوال طبیعیه‌سی. خلقینك طبیعتی، معیشتی ومشغولیتی. احوال مدنیه‌سی (یوللر، پوچطه تیلیغراف، مکتبلر وامثالی)، کابل شهری.

XIII. هندستان‌ده: ـ طبیعت وهواسی. اوسملك وحیوانلری. هندلیلر. آلارنك دینلری. عادات ومعیشتلری، مشغولیتلری، هندستانده مسلمانلر. مسلمان مرکزلری بولغان زورراق شهرلری. انگلیزلر وهندستان.

XIV. سیلون آطه‌سنده: ـ آنك طبیعتی؛ خلقی. آلارنك معیشت ومشغولیتلری. سیلون آطه‌سینك بین‌الملل اهمیتی.

XV. زوند آطه‌لرنده: ـ هواسی. یلنك وقتلری. اوسملك دنیاسینك بایلغی، حیوانلری، اسسی طرفلرنك منظرهٔ عمومیه‌سی. یانار طاولر. زلزله‌لر بدویلر و آلارنك طورمشی. بدویلر برله‌ن آوروپالیلر آراسنده مناسبت. زوند آطه‌لری وغوللاندیالیلر.

XVI. جاوا آطه‌سنده: ـ جاواده مسلمانلر آلارنك معیشتلری و مدنی حاللری.

XVII. آوسترالیاده: ـ طبیعتی. اوسملك و حیوانات دنیاسی، هواسی، خلقی، آوسترالیا وانگلیزلر.

XVIII. قطای‌ده: ـ قطایلیلرنك عادات، معیشت و مشغولیتلرنده باشقه

ملتلردن آیورمالری آنده جیتشه طورغان نه‌رسه‌لر. قطای‌ده مسلمانلر. پیکین وشانخای شهرلری.

XIX. یاپونیاده: ـ احوال طبیعیه‌سی، یانار طاولری، اهالینك طبیعت ومعیشتی، سودا، صناعت ومعارفنك ترقی ایتووی، قطای برله‌ن مقایسه، قوریه.

اوروپا

I. خریطه‌غه قارابقنه‌آوروپا برله‌ن طانشو: آنك احوال طبیعیه‌سی. آنده‌غی خلقنك صانی.

II. اسقاندیناویا یارم آطه‌سنده: ـ شمالنك طبیعتی (طاولری، بوزلری، دینگزی) آغاچ سوداسی، بالق طوتو. کیمه‌لرگه باشلاوچی (لوتسمان) بولوب یورو. ایگن اشلری، طبیعت برله‌ن صوغش، آنده‌غی خلقلرنك طبیعت وعادتلری هم یه‌شه‌و اصوللری.

III. آنگلیاده: ـ بیوك بریتانیا آطه‌لری وآلارنك احوال طبیعیه‌سی معدن اوچاقلری، تیمر اشله‌وچی زاوودلر، مانچیستر رایونی، لیوپرپول، مامق، شمالی آمریقا ومامق، لیوپرپول‌نك مانچیستر برله‌ن مناسبتی. لوندون شهری. (موقعی، زورلغی، حیاتی، سوداسی). اداره‌سی. قالونیالری‌ـانگلیز ایگنچیسی، آنك حیات ومشغولیتی.

IV. غاللاندیاده: ـ دینگز برله‌ن صوغش. مال آصراو وچه‌چه‌کلر اوسدرو اشلرینك ترقیسی، تجارتی، قالونیالری (خریطه‌لر یاردمی برله‌ن گنه).

V. گیرمانیاده: ـ گیرمانیاده آول خلقی، آلارنك معارف وطبیعتلری، اشلری آول حیاتی، بیرلین شهری، آنك اداره‌سی، طازالق و ماتورلغی، ژاداپراووود، کانالیزاتسیه، باقچالری، مکتبلری، موزه خانه‌لری، حیوانات باقچاسی. زور برشهرده یه‌شه‌و حقنده معلومات. قروب زاوودلری نیمه‌سلرنك قوهٔ بریه وبحریه‌لری، تجارت وصناعتلری، علم ومعارفنی طوتقان اورنلری، قالونیالری (خریطه‌لر یاردمی برله‌ن گنه).

VI. دانیا: ـ موقعی‌ـ احوال طبیعیه‌سی، اهالیسی، آلارنك معیشت وعادتلری، بالقچیلق. قالونیالری (خریطه‌لر یاردمی برله‌ن).

VII. بیلگیاده: ـ خلقینك طبیعت وعادتلری، مشغولیتلری، سودا وصناعتی

بروکسل، لیەژ وآنتۋیرپین شهرلری. قالونیالری (خریطەلر یاردمی برلەنگنه).

VIII. فرانسیاده : ـ احوال طبیعەسی ـ هواسی، خلقی، آلارنك طبیعت ومشغولیتلری (گیرمانیا برلەن چاغشدرو) ایگنچیلر وباغچاچیلر. پاریژ شهری علوم ومعارفی، اصول اداره قالونیالری (خریطه یاردمی برلەن).

IX. اسپانیاده : ـ تاریخی موقعی، اسپانیاده عرب ادارەسی غرناطه وقرطبه شهرلری، ایسکیده وحاضر (رسملر آرقلی) بو کونگی اسپانیا خلقی. آلارنك طبیعت ومشغولیتلری مادرید وبارسیلونا شهرلری.

X. اشۋیتساریەده: ـ طاولری، کوللری، خلقینك طورموشی، ماتور منظرەلری اورنلری، اصول ادارەسی.

XI. آۋستریا ـ ۋینگریاده : ـ مونك آندەغی حیاتکه تأثیری. ویانه وپوداپیشت شهرلری، علم ومعارف.

XII. بالقان یارم آطەسنده : ـ آنده تورلی ملتلرنك کوبلگی وآلارنك اوز آرا مناسبتلری. تورکیه دولتی وآنك باشقه بالقان دولتلرینه مناسبتی. استانبول شهری. آنده مدنی مؤسسەلر. جامعلری. بوسفور وداردانیل بوغازلری وآنلرنك اهمیتلری.

XIII. رومانیا وبلغاریه: ـ اهالی، آلارنك عادت ومشغولیتلری، ایگنچیلك وباغچاچیلق، صوفیا وبخاریست شهرلری.

XIV. یونانستانده: ـ اهالینك طبیعت ومشغولیتی. آفینا شهری. آنلغی ایسکی اثرلر.

XV. ایتالیاده : ـ خلقی، آنك طبیعت ومشغولیتی. ایگنچیلك، باغچاچیلق، مال آصراو. جنوبی برلەن شمالن چاغشدرو. روما شهری وآندەغی ایسکی اثرلر. نیاپول شهری وۋیزۋۋی یانار طاوی. ایتالیاده صنعت وموزیقا.

XVI. بحر سفیدده : ـ آطەلری (خریطه برلەن). پاراخود یورو. جبل طارق بوغازی. سویش قانالی وآنلرنك اهمیتلری.

XVII. آفریقانك ساحلندەگی اسلام حکومتلری : ـ خلقی، معیشتلری مشغولیتلری، بو کونگی موقعلری، فاس وطرابلس الغرب شهرلری، سنوسیلر.

XVIII. آفریقا صحرالرنده : ـ صحرانك ظهورینه سبب. آنك هواسی. آنده اوسملك وحیوانات دنیاسی. صحرا وانسان. آفریقانك شمالی برلەن جنوبن چاغشدرو.

XIX. مصرده : ـ نیل وآنك شول تیرەده یەشەوچی خلققه تأثیری. مصرده

صولاو اصولی. خلقی وآنلرنڭ معیشتلری. دینلری. مصرده ایسکی اثرلر. سویش قانالی وآنڭ مصر اوچون اهمیتی. قاهره واسکندریه شهرلری. ازهر جامعی. مصرلیلر وانگلیزلر.

XX. آفریقانڭ آوروپا دولتلری آراسنده بولنووی. (خریطـهغه قاراب‌قنه).

XXI. بحر محیط آطلاسی‌ده: ـ آنڭ زورلغی. تیرهنلـگی. مشهور یوللری. آنڭ آرقلی یورگانماللر.

XXII. شمالی آمریقا: ـ آمریقانڭ کشف ایتلووی. آنده انگلیز واسپانیوللرنڭ کوچولری. آنڭ توب خلقی. شمالی آمریقاده معارف. ایگن اشلرینڭ ترقیسی ـ اول یولده کورگان چارهلر. سودا وصناعتنڭ ترقیسی. زور شهرلرنڭ ظهوری (نیویورق، چیقاغو، سان‌ـفرانسیسقو شهرلری) آمریقانڭ بایلغی. شمالی جماهیر متفقه. قانادا.

XXIII. جنوبی آمریقا: ـ طبیعتی ـ هواسی خلقی. شمالی آمریقا برلهن چاغشدرو. مشهور یورطلری. برازیلیا.

XXIV. پاناما قانالی وآنڭ اهمیتی.

XXV. بحرمحیط کبیرده: ـ آنڭ زورلغی، تیرهنلـگی، آندهغی داول وطنچلقلر، آغوملر، آطهلری، آنده یوروچی پاراخودلر وآنلرنڭ یورتکان ماللری، بحرمحیطلرنڭ اهمیتی.

٦ نچی صنف.

(هفتهده ۲ ساعت).

روسیه جغرافیاسی: ـ بیشنچی صنفده روسیه حقنده اوقولغانلرنی تکرار ایتکاچ، روسیهنڭ مفصلراق جغرافیاسی، آوروپای روسیهدن باشلاب بو کونده معروف بولغان «کرایلر» غه بولو اصولی برلهن باشلانلور وباشده طوغان غوبیرنا منسوب بولغان «کرای» اوقولغاچ، معلمنڭ اوزی طرفندن تعیین ایتلـگان بر ترتیب برله چیتکه کوچلور. نهایت فینلاندیه، وروسیهنڭ اورطه آزیا، سبرده ویراق شرقدهگی بیرلری حقنده لازم درجهده معلومات بیرگاچ، توبهندهگی مادهلر کورسهتلور.

I. روسیه چیکلرینڭ تجاری وعسکری اهمیتلری.

II. روسیه‌ده‌غی برلرنڭ بولنولری :- (قازنا ، کرستیان ، آلپاوت و اودیلنی بیرلر). کرستیان بانقاسی وآنڭ خدمتی. هر جان باشینه توشکان اشکه یارارلق یرنڭ مقداری (دیاغراما بوینچه‌غنه). روسیه‌نڭ تورلی قسمنده آشلق اوکونڭ درجه‌سی. روسیه اوچون آول کون کورشی اشلرینڭ اهمیتی.

III. اورمان بایلقلری:- طاش کومری، تیمر، نیفت، طوزچغارولر وآلارنڭ آول کون کورشنده سودا وصناعتده اهمیتلری.

IV. فابریقا وزاؤودلرنڭ ترقیسی:- آلارنی باشقه دولتلردن بعضیلرنڭ شولوق مؤسسه‌لری برله‌ن چاغشدرو. (دیاغراما یاردمی برله‌ن‌گنه) بوللر وآلارنڭ آول کون کورشی، تجارت وصناعت اوچون بولغان اهمیتلری. قول اشلری (Кустарныя производства).

V. پوچطه، تیلیغراف وتیلیفون:- آلارنڭ اهمیتلری: علم ومعارف نقطه‌سندن. آلارنڭ تجارت وصناعت، علم ومعارفلرنڭ آلغه کیتولری نسبتننڭ ترقی ایتولری.

VI. روسیه‌نڭ باشقه دولتلر برله‌ن سوداسی :- کرتل‌گان وچغارلغان نه‌رسه‌لرنڭ تور ومقداری (دیاغراما بوله‌ن). کمرک‌-تاموژنا حقنده معلومات.

VII. روسیه خلقینڭ اوقو درجه‌سی. آنی باشقه دولتلر برله‌ن چاغشدرو. روسیه مسلمانلری آراسنده اوقی ویازابلوچیلر. زیمستوالرنڭ علم ومعارف طاراتو، خلقنڭ طورمشن یاخشرتو یولنده‌غی اجتهادلری.

VIII. پادشاه اعظم حضرتلری. دوما وصاویت. مینیسترلر، زافونلر، سینات وسینود. غوبیرنا واویاز اداره‌لری. شهرلر اداره‌لری سیاسکی وؤواص جیولشلری.

IX. ؤولصنی پراؤلینیا، زیمسکی ناچالنیك. میراؤای صودیا. آفروژنی صود. صودیبنی پالاتا. غراژدانسکی واوغالوونی اشلر.

X. خدمت عسکریه.

XI. نالوغلر وآلارنڭ صرف ایتل‌گان اورنلری.

طبیعیات درسلری

مقصد و ایضاح :- ابتدائی برمکتبده علوم طبیعیه اوقودن مقصد: طبیعتنڭ

و آنڭ حادثەلرینڭ بر قانون و نظام آستنده بولغانینی آڭلاتمق و هر علم حیاتقه قورال بولغانلقدن، طورمشقه ایڭ یاقن و اساس بولغان طبیعتنی کونلك حیاتکه تطبیق ایتو یوللرن توشندرمکدر. ابتدائی درجەده علوم طبیعیه اوقتودن کوتولگان بو ایکی مقصدنه ایرشور اوچون، آلارنڭ موضوعلری طبیعت حادثەلرندن و صفتدن عبارت بولورغه و آلارنی تعلیم ایتوده بر اصول و نظام آستنده باررغه تیوشدر.

ابتدائی معلومات آلاچق بالالرغه بیرلورگه تیوشلی علوم طبیعیه معلوماتن صنفلرغه کوره ایکی درجەگه بولوب یورتمك لازمدر. برنچی ایکی یلده آلارنی آیرم بر درس صفتی برلەن کرتمی، اول حقده یالغز آنا تلی درسلری مناسبتی برلەنگنه معلومات بیرله بارر. بو درجەده بیرلگان معلومات جانلی و جانسز نەرسەلر و بکل طبیعی حادثەلر حقندەبولوب، آلار صوڭغی‌ایکی صنفنده (٣،٤نچی صنفلرده) بیرلەچك مفصلراق معلوماتکه حاضرلك منزلنده بولورلر. بیشنچی یلده جغرافیا درسینه باشلاماسدن مقدم حفظ صحتنڭ ایڭ مهم اساسلری حقنده لازم درجەده معلومات بیرلوب اوتەر.

نوبەندەگی پروغرامده کورسەتلەچك مادەلرنی ترتیب و تنظیم ایتوده اصول تعلیم قاعدەلرینه رعایه ایتو شرطی برلەن‌معلم‌اختیارلیدر. چونکه‌محیطنڭ، تعلیم اسبابی و معلمنڭ خصوصی نظرلرینڭ بالالرنڭ ترقی و آڭلرینڭ طلبلری شونی تقاضا ایتەرگه ممکن.

طبیعیات درسلرنده صنعی و طبیعی اسباب هم اشیالرنی غایت‌کیڭ صورتده قوللانوب سویلەنگان و اوقولغان سوزلرنی جانلاندرا باررغه تیوشدر.

طبیعیات درسلرینڭ صنفلرغه بولنووی.

۳ نچی صنف

(هفتەده اوچ درس) ۷۵ — ۹۰ درس.

صو: ـ صونڭ طبیعتده توتقان اورنی، آنڭ اوچ حالی ـ ئرو، طوڭو و بلنو حاللرنده انبساط وانقباضی. یاغمور ـ قار، بولوط، چق طومان، بوز و باشقەلر. یلغه، قویی، کول و دینگز صولری. صو واوسملك.

هوا ـ هوانڭ تحیزی، آورلغی، تضییقی، یلیلق و صالقنلق تاثیری آستنده

اوزگارووی. حرکتی وجبل. جیلنك فائده و ضررلری، جیل تگرمه‌نلری، هواده بولغان غازلر، هوا ایله حیوان و اوسملکلرنك یه‌شه‌ولری.

ییر و معدنلر: ــ طوپراق و آنك حصولی. قوم و بالچق. طوپراقنك قابل محلول جسملری. گرانیت و مرکباتی، قوم طاشلری، بور طاشلری، تورلی جنس طوزلر، بیر کومری و آنك محصولاتی. معدنلردن تیمر، کوموش، آلتون و باشقه‌لر. یر، صو و هوا. یرنی یاگارتو و یاخشرتو ــ ایگن یرلری ــ معدنلردن یاصالغان اوی جهازلری، ایگنچیلك قوراللری و باشقه‌لر.

نباتات: ــ طامر، صاباق، یافراق و آلارنك خاصیتلری. چه‌چکه‌لرنك یارانلش و فائده‌لری. باقچه یمشلری ــ اوراوقلر ــ گومبه و باقتیریالر نباتاتنك تربیه‌سی ــ آشلق اوسدرو و ایگنچیلك اصوللری ــ ساچوب اوسدرلگان بچه‌نلر. اوراق و یمشلرنك نسللرن یاخشرتو. نباتاتنك آزق، کییم و بنا اسبابی بولواری، اوطونلر و کومر.

٤ نچی صنف

(هفته‌ده ۳ درس).

حیوانلر: ــ حیوانلرنك اعضالرینك قورلوشلری و صنفلر ینه کوره اوزگارولری، ایمچه‌کلی حیوانلر، قوشلر، بالقلر، حشراتلر، حیوانلرنك فائده و ضررلری. آلارنی تربیه ایتو و نسللرینی یاخشرتو اصوللری. قوشلر تربیه‌سی، بالقلر اورچتو یوللری (بوماده اول اش ممکن بولوردای اورنلرده‌غنه کورسه‌تلور)، ایت، مای، یه‌ورقه‘ سوت، یون، تیری و غیرلردن اشله‌نگان نه‌رسه‌لر ایله آنلرنك استعمال اورنلری. انساننك ته‌نی و آنده‌غی باشلیچه اعضالرنك خدمتلری حقنده قسقه‌چه معلومات.

آورلق و اولچه‌ولر، بسیط ماشینا و کویه‌نته‌لر، مایعاتنك تضییقی و تطبیقی، طاوش حقنده، یاقتیلق حقنده، مقناطیس و ایلیکتریك حقنده، بسیط و مرکب جسملر. مولدالماء و مولدالحموضه‌نك فائده‌لری، یانو، یاقترتو و یلنو، باقتیریالر و میقروبلر سببلی حاصل بولغان آچو و چرو کبی حاللر. آزوتنك حصولی و نباتات اوچون فائده‌سی.

۵ نچی صنف

(جغرافیا درسی آلدندن).

حفظ الصحت: ــ هوا، صو، اوی، کییملر، آشلر، اش و استراحت، حرکت بدنیه. اشلرنك فائده‌سی. یاقتیلق، نظافت. یوغوشلی آورولر.

ملی تاریخ

تاریخ فنینك تربیه نقطهٔ نظرندن بولغان اهمیتن سویله‌ب طوراسی‌ده بولماسه کیره‌ك. بالالرنك فکر واخلاقلرن تربیه ایتوب، آلارنك حسلرن عالیلاشدرو، آلارغه اونکانلر حقنده بر درس عبرت بیروب آلارنك طورمش حقنده‌غی تجربه لرن آرتدرو طورمشده درست قاراولرینه یاردم ایتو اوچون تاریخنك اهمیتی بیك زوردر. عموما تاریخ بلونك اهمیتی بوقدر بولسه، برملت افرادی اوچون اوز ملی تاریخندن خبردار بولو طاغن‌ده مهمره‌ك. مکتبلرمزده ملی تاریخ اوقتودن توب مقصد یه‌شلرنی بابالالرمزنك احوالی برله‌ن طانشدرو، آلارغه بابالرمزنك احوالی برله‌ن طانشدرو، آلارغه بابالرمزنـك اوز وقتلرنده‌غی باشقه ملتلر برله‌ن بولغان مناسبتلرن آڭلاتو، بالالرمزغه آتا وبابالرمزنـك باطراق، توغریلق، وعده‌گه وفا ایتو، جوماردلق، طرشلق وساڭره کبی‌کورکه‌م صفتلرن بلدروب، آلارغه محبت ایتدرو وشول یول برله‌ن یه‌شلرده ملتن سویو حسن اورنلاشدرودر. حاضرده طارالغان «بزنك تاتاردن اش چقماس» دیگان اعتقاد وملتمزگه هر وقت سلبی یاقدن‌غنه قاراولر بتوب آلار اورنینه یه‌شلر قلبنده ملی محبت، ملی غرور، ملی امل اورن آلورغه تیوشلی. موندن صوڭ بالالرمز ملی تاریخنی، ملی عنعنه‌سینی بلمیچه، آتاوآناسینك کملر ایدکن بلمه‌گان یتیم بالا قبیلندن، کوڭللری صنق، طبیعتلری بویوق بولوب یورمه‌سونلر.

ملی تاریخمز بوکونگه قدرلی یاخشیلاب تیکشرلمه‌گان، تاریخی واقعه‌لرمز وآلارنك آراسنده‌غی مناسبتلر فنی ره‌وشده تفتیش ایتلوب بتمه‌گان ایـکان، موڭا قاراب ملی تاریخ درسنده مساهل کورسه‌تورگه هیچ یارامی. بلـکه بارقدر منبعلردن استفاده ایتوب، تاریخمزنی ممکن قدر کوبره‌ك فائده‌سی تیه‌رده‌ی بر طرزده اوقتو تیوشدر. مکتبلرمزده ملی تـاریخمز اوقلونك وطنمز اوچون‌ده زور اهمیتی باردر. روسیه دولتی کوب ملتلردن تشکیل ایتـکان بر حکومت بولغانلقدن، آنك سعادت وترقیسی بیك کوب درجه‌ده‌آنی تشکیل‌ایتوچی ملتلرنك مسعود یه‌شه‌ولرینه مربوطدر. ملتلرنك مسعود یه‌شه‌ولری ایسه اوز ملیتلرن، اوز موقعلرن، اوز وظیفه‌لرن یاخشی آڭلاب، شوڭا کوره حرکت ایتولرینه وبوده اوز نوبتنده‌آلارنك اوز تاریخلرن، اوز ماضیلرن یاخشی بلولرینه توقف ایته. بناءً علیه روسیه دولتن تشکیل ایتوچی ملی فردلردن برسی بولوومز اعتباری برله‌ن بزنك آڭلی وادرا کلی بولوومزحکومتمز اوچون‌ده بیك مطلوب بولغانلقدن،

ملی تاریخمزغه ابتدائی مکتبلرمزده باخشــی اورن بیرو دولتمز منفعتی نقطه سیندن‌ده بیك تیوشلی ولازم بر اش بولوب قالا.

تاریخ درسلرینك ابتدائی مکتب شاکردلرینـك آڭ وادرا کلری برله‌ن متناسب بولوب بولماوینه کیلگانده ، آنی ۱۲-۱۳ یه‌شلك بالالرنڭ افتدارندن یوغاری طورغان بر نرسه دیب بولمی. اصول تعلیم وتربیه قاعده‌لرینه موافق یاخشی بر ترتیب برله‌ن آلوب بارغانده براصول آستنده (систематическ.) کورسه‌تلگان تاریخ درسی بالالر اوچون مکتبنڭ درس جدولنده‌گی باشـقه فنلردن آور توگلدر.

تاریخ درسلرینڭ موفقیتلی وثمره‌لی بارواری اوچون آنی اوقوتا باشلاغانن، وصوکندن‌ده مناسبت چقغان اورنلرده ـ بالالرنڭ اوز تجربه‌لرن یارده‌مگه چاقرورغه، اول فننڭ ماهیت وحقیقتن آڭلاتو اوچون بالالرنڭ اوزحیاتلرن‌ده‌گی حادثه‌لرنی بیك کیك بر ره‌وشده قوللانورغه تیوشلر. تاریخ درسی باشلانغان وقتده بالالرنڭ اوز طورمشلرنده تشکل اینکان دورت یللق مکتب حیاتی تاریخی بولا. شول مدت اچنده آلارنڭ اوزلرنده، کوز آللرنده بولغان کوب نه‌رسه‌لرده تورلی اوزگارشلر میدانغه کیلگان کوب نه‌رسه‌لر ترقی ایتکان بولالر. تاریخ درسن شولاردن باشلاب بالالرنڭ حیاتنده‌گی مذکور ایکی نقطه‌نی ـ وقت اوتو ونه‌رسه‌لرنڭ اوزگه‌ره وترقی ایته طوروالرینی تاریخ فنینڭ نیدن عبارت بولغانلقن وانسانیتنڭ تدریجا ودائمی صورنده آلغه کیته تورغانلقن ایضـاح ایته‌رگه نیگز ایتوب قوللانورغه ممکن. شولایوق بالالرنڭ کچکنه وقتلرندن بیرلی صاقلانوب کیلگان بازو وباشقه نه‌رسه‌لری ایسکی بارو واثرلرنڭ تاریخ فنی اوچون بولغان اهمیتلرن آڭلانوغه بیك زور یارده‌مچی بولالر. تاریـخ درسلرن اوشبو یول برله‌ن باشلاب تدریجا چینکه کوچه‌رك انسانیتنڭ اولگی دورلری، آنڭ حیاتنده میدانغه کیلگان تورلی کشفیات وآلارنـڭ اهمیتلری ، انسانیت حیاتینڭ تورلی دورلری حقنده قسقاغنه معلومات بیرگاچ، ملی تاریخ باشلانوب، آنڭ حقنده مفصلراق معلومات بیرلور.

یوغاریده مذکور ره‌وشچه بر مقدمه یاصاب عموما تاریخ فنی حقنده بالالرغه معلومات بیرمه‌سدن مقدم تاریخ فنینڭ بر طارماغی‌غنه بولغان ملی تاریخمزده باشلاب کیتو مناسب کورنمی. چونکه اول فن حقنده سویلنگانلرنی تیوشنچـه آڭلاب اوقو ممکن توگل. ملی تاریخ درسلری باشلانغاچده، هه‌ر مناسبت چقغان صاین، باشقه ملتلر حقنده‌ده قسقاچه معلومات بیرله بارغه تیوشلی. (مثلا چنگیز

فتوحاتی مناسبتی برله‌ن عربلر، تاریخنڭ منبعلری حقنده بر ایکی سوز آچلغانڭ، ایسکی مصر و آثوریه خرابه‌لری واثرلری حقنده بر ایـکی سوز سویله‌ب کیتو) اسلام وروسیه تاریخلرن اوقوتقانده‌ده اوشبو نقطه‌نی ایسده طوتارغه تیوشلی. ابتدائی مکتب شاکردلرینه خرانولوغیا بوکله‌تو البته بیك منـاسب توگل. لکن بیك مهم واقعه‌لرنڭ تـاریخلری (عصرلر برله‌ن‌گنه) بلدرلوب اونه‌رگه تیوش. بوغاریده‌غی ملاحظه‌لرنی اعتبارغه آلغانده، بیشنچی و آلطنچی صنفلرده اوقولاچق تاریخی ماده‌لر وآلارنڭ بولنولری توبه‌نده‌گیچه بولورغه تیوشلی.

۵ نچی صنف

هفته‌گه ایکی ساعت. بارسی ۵۰ — ٦۰ ساعت.

مقدمه: ـ شاکردلرنڭ مکتبده اوتکارگان دورت یللری و شول‌وقتقه عائد بازو و اثرلر، شول‌آولنڭ ماضیسی. اوشبولردن آدم بالالرینڭ ایسکی‌وقتارینه وحشیلك دورلرینه کوچلور. لکن اول کوچو بو کون آوستراليا و آفریقاده یه‌شه‌وچی وحشی خلقلرنڭ معیشتلرن تصویر اینوچی رسملر کورسه‌تو بولی برله‌ن بولور. شوندن صوڭ بو کون مدنی بولغان قوملرنڭ‌ده بر وقتلرنی شوندی حالده بوئغانلقلرن، آلارنڭ وحشی حیوانلر کبی مغاره‌لرده پشمه‌گان آشلر برله‌ن یه‌شه‌ولری بیان ایتلور. آندن صوڭ طاش برونزا، و تیمر دورلری و اول دورلرده انساننڭ یه‌شه‌و اصولی، طورغان اورنی، قوراللری حیوان آولاولری و آلارنی ئیه‌له‌شدرووی، اوط چغارووی؛ وحشیلکدن مال آصراوچیلقغه، آندن ایگن چه‌چوگه، مونڭ نتیجه‌سنده‌بر اورندن‌کیتمی‌اوطرونڭ لازم بولوب کیلووینه کوچلور. اوط وتیمر طابلولرنڭ قورال یاصاو ویه‌شه‌و اصوللرینه تأثیری وانسانلرنڭ تدریجا شولای ترقی اینولری بیان ایتلوب، صوڭغی وقتلرده‌غی کشفیات‌نڭ ایڭ مهملری حقنده‌ده قسقاچه‌غنه معلومات بیرلور. سوز آراسنده ایـگنچیلك، شهر قورو، کتبخانه‌لر تأسیس اینو، سودا برله‌ن مشغول بولو حقلرنده سویله‌نو مناسبتی برله‌ن مصر، فینیکه وآثوریه حقلرنده قسقاچه‌غنه معلومات بیرلور واوشبو مقدار حاضرلکدن صوڭ ملی تاریخقـه کوچلور.

II ملی تاریـخ : ـ ۱) روسیه‌ده‌گی‌تورك ـ تاتارنڭ مقداری، حاضرگی قبیله اسملری ، دینلری، تللری ومعیشتلری، ئلك هم حاضر روسیه‌گه مناسبتلری.

۲) تورك خلقینك اولگی موقعی. کورشیلری، باشقه‌لر برله‌ن مناسبتلری، عرف وعادتلری، مدنیتلری ، دینلری، معیشت وکسبلری، مملکتنك تورلی قسمنده اوطرغان زورراق تورك قبیله‌لرینك اسملری واوز آرا مناسبتلری.
۳) تورکلرده سیاسی طورمش، آلارنك اصل مملکتلری. تورلی یاقغه کیتولری. آوروپاغه باروب مملکت توزولری ــ بلغار، حزر وقبچاقلر.

٦ نچی صنف

هفته‌گه ایکی ساعت. بارسی ٥٠ ــ ٦٠ ساعت.

۱) تورکلرنك عرب وقطایلر برله‌ن مناسبتلری، سوداگرلك وبایلقلری. دین اسلام قبول ایتولری، اسلام مملکتلرینه باروب خانلقلر طورغزولری، عثمانلی تورکلری، تورك عالملری، آلارنك علوم ومعارفکه ایتکان خدمتلری وبازوب قالدرغان اثرلری.
۲) چنگیزنك ظهوری. تورك ایله ماغوللرنی برله‌شدرووی. فتوحاتی. شخصی مملکت اداره‌سنده‌گی تدبیرلری. توزوگان قانونلری.
۳) چنگیزنك بالالری. مملکتینك دورت الوشکه بولنووی.
٤) سرای دولتی، مشهور خانلری، (جوجی، باتو. برکه، اوزبك، جانیبك، طوقتامش) . طوقتامش‌نك تیمر برله‌ن مناسبتی. آقساق تیمر حقنده عمومی معلومات: شخصی، علوم ومعارفکه خدمتی، دولتینك وسعتی.
٥) سرای دولتینك روسلارغه مناسبتی. سرای‌ده اختلال. سراینك بتووی. قازان، قریم واسترخان، قاسم خانلقلرینك ظهوری. نوغای وایدگه.
٦) قازان دولتی. قازاننك روسلر بلن مناسبتی. مذکور خانلقلارنك روس قولی آستینه توشولر، آلارنك سقوطدن باشلاب بو کونگه قدرك تورك ــ تاتار قومینك کیچرگان حاللری.
۷) حاضرده تورك ــ تاتار قومینك روسیه دولتی اچنده طوتقان موقعی. آلارنك ادبیاتی ، مدنی واقتصادی حاللری.

روس تاریخی

مقصد وایضاح : ــ بیوك روسیه‌نی تشکیل ایتوچی ملتلر جمله‌سندن مستقل بر ملت بولوومز اعتبارِی برله‌ن اوز تاریخمزنی بلو نی‌درجه‌ده مهم ومطلوب

بولسه، روسیه‌نك آیورلمی طورغان بر کیسه‌گی بولوومز اعتیاری بوله‌ن اول دولتنك تاریخن بلوومزده شول درجه‌ده‌اوك مطلوب ومهمدر. بز روسیه دولتینك حمایه و اداره‌سنده نیچه عصرلردن بیرلی آنك صادق ومخلص تبعه‌لرندن بولوب کیلدك. روس تحت حاکمیتنده تشکل ایتکان بر نیچه عصراق تاریخمزنی هیچ بر حرکتمز برله‌ن قارالامادق. شول مدت اچنده دینی وملی حیاتلرمزنك مساعده‌سی داخلنده قابلیت ودرجهٔ ترقیمز نسبتنده روس معارف ومدنیتندن استفاده ایتدك. روس وطنداشلرمز برله‌ن عموما یاخشی معامله‌ده بولا کیلدك. البته موندن صوڭ ده شولای کیته‌چکمز. بزنك اوچون معارف ومدنیتده ایدیال روس معارف ومدنیتیدر.

روس مدینتن آچغراق آڭلاومز وآندن یاخشیراق استفاده ایتوومز اول دولتنك تاریخن وماضیسن آڭلاومز نسبتنده آرتا باراچق وشولوق نسبتده بزنك غراژدانی بولوومز صفتی برله‌ن طونقان مونعمز محکمله‌شه ووطنمز اوچون کیتورگان فائده‌مز مهمله‌شه باراچقدر. بناءً علیه ابتدائی مکتبلرمزده روس تاریخینه یاخشی اورن بیرلوب، اول ماده بالالرمزغه روسیه‌نك ماضیسندن، آنك ترقی وتکامل‌لنده‌گی دورلرندن یاخشی معلومات بیرور درجه‌ده اوقتلورغه تیوشلی.

روس تاریخی صوڭغی صنفده - ٦ نچی صنفده - روسچه اولاراق، روس تلی درسلری حسابینه اوقتلورغه تیوشدر. بوڭا روس تلی درسلرینك ساعتی کیمودیب توگل، بلکه مندرجاتی اوزگارو دیب‌کنه قارارغه تیوشلی. چونکه تاریخ درسینك تل قاعده‌لرینه ملکه‌له‌نو اوچون بیك گوزەل ومهم بر ماده تشکیل ایتکانلگی ظاهردر.

ابتدائی مکتبلرده اوقولاچق روس تاریخینك مقداری بو کونده روس ابتدائی مکتبلرنده مستعمل بولغان بر درسلك برله‌ن تعیین ایتلور.

روس تلی

آنا تلندن قالا بزنك اوچون ایڭ مهم درس ماده‌لرندن برسی، شبهه‌سز، روس تلیدر. موندن ئه‌لا نیچه یللر مقدم، روس تلینك اهمیتی اکثریت اوچون اول قدر آچق آڭلاشلوب بتمه‌گان بر وقتده‌اوق اوطز ایمه‌ن‌نك عبد الرحیم حضرت: «روس تلی اوبره‌نو فرق بر نچی فرض» دیگان بولسه، بوکون آنك حقنده «روس تلی بزنك مدنی وملی حیاتلرمزنك ایڭ مهم تره‌کلرندن

برسی، اول بزنی تکامل وترقیگه سوبری طورغان عامللرنڭ ایڭ مؤثری‌در» دیه‌رگه طوغری کیله. اگرده بز بوتونله‌ی میداندن یوغالماسقه، باشقه ملتلر آراسنده طابتالوب ایزلوب قالماسقه تله‌سه‌ك، آز-ماز صاقلانوب کیلگان اقتصادی وملی استقلاللرمزنی یوغالتمی آلوب بارونی وممکن بولغانده آلارنی کوچه‌یتورگه طرشونی کیره‌کلی طابسه‌ق، بز مطلقا باشقه یول واصول قوللانورغه، باشقه‌لر قبول ایتکان مدنیتنی قبول ایته‌رگه تیلوشلیمز. بزنی مدنیتندکه ایرشدروچی عامللرنڭ ایڭ مهمی ایسه روس تلیدر.

آلطی یللق مکتب بالالرغه روس تلن کونلك حیاتن اشکه یارارلای، آنڭ آرقلی روس حیاتندن خبردار بولورلای، روسچه کتابلرنڭ عموم اوچون یازلغانلرندن استفاده‌ایته آلورلای بر مقدارده بیروب چغارورغه تیوشلی. اوز تللرنده آلغان معلوماتلری بله‌ن فکر و آڭلری یاخشیغنه آچلغان بالالر اوچون تعیین ایتلگان وقت اچنده بو درجه معلومات آلو البته ممکن بولور.

ابتدائی مکتبده روس تلی درسلرینڭ موفقیتلی وثمره‌لی بارولری، تعیین ایتلگان درسلکلر بره‌ن معلمنڭ اوقوده تعقیب ایتکان اصول وترتیبنه باغلیدر. بو کون روسیه کتاب بازارنده اجنبیلرگه روس وطنداشلرمز بزگه اول حقده یول باشلاب بیرگانلر. لکن بو کون روسیه‌ده اجنبیلرگه روس تلی اویره‌تورگه مخصوص ترتیب ایتلگان درسلکلر بار. روس وطنداشلرمز بزگه اول حقده یول باشلاب بیرگانلر. لکن بو کون روسیه‌ده اجنبیلرگه روس تلی اویره‌توده استعمال ایتلگان اصوللنی مکمل واجنبی تل اویره‌تو اصولینڭ صوڭغی طلبلرینه جواب بیرورلای دیب بولمی. بناءً علیه آنی یاخشرتو، مسلمان بالالرینه وطن تلن یڭللك وتیزلك بره‌ن اویره‌تورگه یاخشی یاردمچی بولوراق درسلکلر واصوللر چغارو روس تلی پیداغوغلرمزنڭ زور وظیفه‌لریدر. اول یولغه کرگان کشیلرگه آنڭ، حقنده‌غی ادبیات بره‌ن آشنا بولو وشونڭ یانینه اوز تجربه‌لرنده قوشوب بالالرمزغه اول تلنی اویره‌تو یوللرن یڭل‌یتو چارالرن کورو فرض منزلنده‌در. بو مسئله تاتارلرغه روس تلن اویره‌تو معناسی بره‌ن آوروپاده معلوم بولماسه‌ده، بر بالاغه اجنبی بر تل اویره‌تو معناسی بره‌ن اول آوروپا عالملرینڭ فکرن اشغال ایتکه‌لب کیله. بالخاصه شؤیتساریه‌ده آنڭ حقنده اویلاوچیلر کوب. اول مسئله‌گه عائد فکر یورتکانده آنڭ طوغروسنده آوروپاده سویله‌نگان سوزلرگه‌ده بر قولاق صالوب اوتو البته فائده‌سز بولماس. هر حالده ابتدائی مکتب مسئله‌سی اساسا حل ایتلو بره‌ن نوبت کوتوب میدانده طوروچی مهم مسئله‌لرنڭ برسی اوشبودر. مونی ایسه‌ن چغارماسقه تیوشلی. یوقسه ابتدائی

مکتبلرمزده روسچه اوقتو بوکونگه‌قدر بولا کیلگان‌شبکللی ترادیتسیونلی یولی برله‌ن گنه بارسه، آنده بوغاری‌ده کورسه‌تلگان‌مقدار معلومات‌بیروب چقارو ممکن بولماس.

رسم

مقصد وایضاح :ـ تعلیم عمومی ماده‌لری‌آراسنده رسم درسلری‌ننگ پیداغوغیا نقطهٔ نظرندن بولغان اهمیتی غایت زوردر. رسمگه قارشی بر «قزقلی اشتغال» یاکه «خصوصی قابلیت ایه‌لرینك ذوقلی صنعتی» دیگان کبی ایسکی نظرلر بتوب آلار اورنینه یاکی ونوبلی بر قاراش حاصل بولمشدر.

رسم انسانلر آراسنده لساندن صوکره ایك گوزه‌ل افاده واسطه‌سی بولد-یغندن بالالقننگ روحینه ایك یاقن وطبیعی بر درس بولغان کبی، طبیعی استعداد وقابلیت ایه‌سی بولغانلرننگ بارسی اوچون‌ده اویره‌نوی ممکن بولغان بر ماده‌در. تعلیم ماده‌لری‌اچنده دقتنی‌آرتدرو، اراده‌نی قوتله‌ندرو، حسیات‌بدیعینی حاصل ایتو واوسدرو، بصری حافظه‌نی ترقی ایتدرو، انتظام وپخته‌لـكگه اویره‌تو خصوصلرنده ایك زور واسطهٔ تربیه‌لردن برسی رسمدر. رسمنك تربیه‌وی بولغان بو قیمتی‌اوستینه علمی فائده‌لری‌ده کوبدر.

موندن باشقه، زمانمزده ایك فائده‌لی اصول تدریس طانلغان «عملی» اصولنی تطبیق قیلو هم تربیهٔ ایجادیه‌نی موفقیتلی آلوب بارو اوچون رسمنك فائده‌سی بیك زوردر. دیمك رسم درسی ابتدائی مکتب پروغرامسینه کرگان باشـقه اوقو ماده‌لرینه ایك کوب یاردم ایتوچی فنلرننگ برسـیدر. رسمدن کوتولـگان توب‌مقصد: بالالردن طبیعت وحادثه‌لرنی کوروب آکلامق وبولارنی افاده ایته آلمق استعدادنی حاضرله‌و اوسـتینه آلارده طبیعتننگ انتظامنه تقلید حسنی تربیه ایتو، وآنی طانو برله‌ن برابر منتظم عمل ایته‌رگه عادتله‌ندرودر. بو سوزلردن «درس» بولغان رسم برله‌ن «صنعت نفسیه» بولغان رسم آراسینی آیرو تیوشلکی اوز اوزندن چقا. بناءً علیه ابتدائی مکتبده رسم درسـلری بولورغه وآلارغه قارشی زور اعتنا برله‌ن قارالورغه تیوشدر.

رسم درسلرندن کوتولـگان تلـکگه ایرشور اوچون آنی ایکی تورلیگه بولمك وآلارنی بر- برسینه یاردمچی ایتوب آلوب بارمق تیوشلی بولادر. اول ایکی تورننگ برسی «ایرکلی رسم» ایکنچیسی «ترتیبلی رسم» بولوب، برنچی آسـتینه طبیعتدن کوچروب یاصالغان، حفظدن اشله‌نگان، حکایه‌لرنی

تصویر ایتکان رسملر، ایکنچی آستینه ایسه اشکال هندسیه اساس طوتلوب اشلەنگانلر کرەلر.

بو صوگغی نوع رسملردن استفاده ایتوب بالالرغه بر قدر هندسه معلوماتی بیرورگەده طرشو لازمدر.

شوشی اساسلرنی اعتبارغه آلوب ، رسم درسـلرینی صنفلرغه توبەنده کورسەتلگانچه تقسیم ایتو تیوشدر.

رسم درسلرینك پروغرامی.

۱ نچی صنف: ـ اوزونلقلری بر سانتیمیتردن اوتمه‌گان طوغری ضزقلردن: نکه صزق، یاتق صزق، اوکدن صولغه و عکسنه مائل صزق. بو صزقلردن جیبلغان وبر خط مستقیم اوستینه قویلغان صنق صزقلر. کەکری (منحنی) صزقلر. نقطەدن تشکل ایتکان صزقلر. نقطه صزقلر یاردمی برلەن محیطلری وطامرلاری کورسەتلوب هەر تورلی یافراقلر، یمشلر وغیرلرصزو. بسیط صزقلر واسطەسیله جانلی و جانسز نەرسەلر.

۲ نچی صنف: ـ بر نیچه سانتیمیتره اوزونلقدەغی صزقلرنك تورلیسی زاویەلر، مثلثلر، کوب ضلعلیلر، اشکال هندسیه، (آلارنك اسملریده بلدرلور) جدول استعمالی، (линейка). جدول و اولچەو یاردمی برلەن زاویۀ مثلث وغیرلرنی بولو. کچکنه اولچەونی زورایتو ـ زورنی کچرەیتو. مکتب و بولمەپلانلرن آلو. بولنگان شکللرنك قسملرینی قزل و کوك قلم ایله بویاو. تەرەزه ایشك، کتاب، اشکاف یوزی کبیلرنی کورسەتو ، دیوار و بنالرنك بر یاقلی کورنشلرن ترسیم ایتو، اوی اشیالرندن صاماوار، لامپا، استاکان کبیلرنی بسیط صزقلر ایله کورسەتو. بسیط صزقلر برلەن اوسملك و حیوانلر، تورلی حرکتلر، اوقولغان حکایەلرنی تصویر، علوم طبیعیه درسلرینی رسەلەو وغیرلر.

۳نچی صنف: ـ اوتـکان سنەدەگیلرنی تکرارلاو و کیگەیتو ـ دائرەلر و آلارنی تقسیم، یەزبه استعمالی، مخروطلر، اهرام و باشقه مجسم شکللر. مجسم شکللرنی قرنداش ایلەن بویاو. یاقتلق و برافلقنی کورسەتو. اوراملرنك تورلی یاقدن کورنشلرن یاصاو. براقلی و یاقتلی اوسملکلر، حیوانلر و غیرلرنی ترسیم ایتو، اوقولغان حکایەلرنی تصویر. طبیعت درسلرینه رسملەندرو. لوحەلر وآچق خط لرغه تقلید ایتو.

۴ نچی صنف : ـ اوچنچی صنفدەغیلرنی کیگەیتو. بر نەرسەنك تورلی

شکلن کورسەتو. آلارنی تورلی یاقدن کورسەتو. قطای قاراسی بلەن بویی بلو (توش)، نەرسەلرنی زورایتو و کچرەیتو، اشکالنڭ مساحەلرینی آلو، اوی جهازلرینڭ مجموعەلرینی کورسەتو، حفظدن و باشقە اوقولغان درسلرگە عائد رسملر یاساو.

٥ نچی صنف:ــ بویاولردن قارا، آق، قزل، صاری، یەشل و کوك توسلر برلە طانشدرو. بو بویاولرنی قوبرتو وصیبقلاندرو یوللرینی کورسەتو، اول توسلرنی ترکیب ایتو. توسلی قیلوب آلما، قاربوز، قاوون کبی یمشلرنی، چیبە، قارلغان و غیر جیلەکلرنی ترسیم ایتو. چەچکەلر و یافراقلر. یافراقلی، چەچکەلی و یمشلی بر اوسملك ترسیم ایتو. حیوانلرنی تورلی حالو حرکتلرندە کورسەتو، حیوان و اوسملکلرنی تورلی یاقدن کورسەتو. علوم طبیعیە، حساب، و تل درسلرینی گەودەلەندرولك رسملر اشلەتو.

٦ نچی صنف:ــ اوتکان بلەغیلرنی تکرار و توسیع. بر اورندەبولغان نەرسەلرنڭ اوکدە، صولدە، آستدە، اوستدە، یاقندە، یراقدە بولغانلرینی کورسەتو. اوسملکلردن، حیوانلردن مجموعە ترسیم ایتو. کشیلرنڭ حالت روحیەلرن چهرەلرندە کورسەتو، تورلی کییمدە بولغان تورلی صنف کشیلرن تصویر ایتو، علوم طبیعیە و لسان درسلرینی تصویر ایتو، خیالیقسقا افسانەلر ایجاد ایتوب شولارنڭ مندرجاتن تصویر ایتو.

اخطار:ــ کوچروب رسم ایتو (کاپیراۋانیە)نی استعمال ایتو بالالرغەقایدن باشلاب فایدە طوقتارغە تیوشلەگن آڭلاتو اوچون گنە بولورغە کیرەك. بوقسە رسمدە آثارغە کوب اهمیت بیرلسە، اول فندن کوتولگان مقصدقە ایرشومەکن توگلدر.

کوی:ــ بالالرنڭ روح و ترقیلرینە مناسب شعر و مناجاتلر.

یوقاریدە ذکر ایتلگان پروغرامغە عائد برنیچە ملاحظە.

موندە مذکور پروغرامنی مطلوب رەوشدە تطبیق ایتو و آنڭ موجبنچە تأسیس ایتلگان مکتبلردن کوتولگان مقصدقەایرشو اوچون تو بەندەگی نەرسەلرنڭ وجودکە کیلولری‌دە لازمدر.

١) مذکور آلطی‌یللق ابتدائی مکتبلردە اوقتور اوچون ادراکلی و معلوماتلی اوز وظیفەسندن یاخشی خبردار معلملر حاضرلەو. شونسز آلطی یللق ابتدائی مکتب اوزندن کوتولگاننڭ چیرگندە بیرە آلماس. بناء علیە ابتدائی مکتب

مسئلەسن اساسا حل ایتو برلەن برابر آنکا اوقوناچق کتابلارنی حاضرلەو چارەلرن دە کوررگە تیوشلی.

بوگون بعضیلر طرفندن کوزگە آلنوب طورغان مسلمان مکتبلرینە معلملر حاضرلەو اوچون اصول تعلیم و تربیە قورصلری آچو حاضرگی وقت اوچون طبیعی بیك فائدەلی و تیوشلی بر اشدر. چونکە مکتبلرمز یلدن یل آرتا بارا. معلملر یتشدروچی رسمی موسسەلرمز ایسە یوق دیرلك. بناء علیە نیندی گنە بر یول برلەن بولسەدە، بو کونگە مکتبلرمزنی معلملر برلەن تاٴمین ایتەرگە تیوشلی. لکن مسلمان مکتبلرینە معلملر حاضرلەو اشینك اوزاق وقتلرغە آنلی بر اساسدە بارووی طبیعی مطلوب توگل. چونکە قویولشلاری نی قدر یاخشی بولسەدە بر ایکی یللق قورصلرنك حاضرگی زمان طلبلرینە جواب بیرردەی معلملر یتشدرووی ممکن توگل. بناءعلیە ممکن قدر تیزلك برلەن مسلمانلرغە مخصوص دار المعلمینلر آچو چارەلرینە کرشو لازمدر.

٢) بو پروغرامنك روحینە مناسب درسلکلر حاضرلەو.

٣) آلطی یللق ابتدائی مکتبندە اوقولاچق فنلرنك هر قایوسینە عائد بالالر ادبیاتی و جودکە کیترو.

٤) سوبلەو وباشقە درسلر مناسبتی بلەن استعمال ایتەر اوچون مندرجاتلاری اوز حیاتمزدن آلنغان رسملر حاضرلەو. بالخاصە سوبلەو درسلری اوچون موندی رسملر بیك ضروردر. چونکە بالالرمزنك روحینە بوتونلەی یات بولغان روس محیطن تصویر ایتوچی و اشلەوچی شخصلر ایتوب دە بر نی قدر ماشا و ساشالرنی کورسەتوچی رسملر اشنك موفقیتلی بارووینە زور مانع تشکیل ایتەلر.

٥) آلطی صنفلی مکتب آچو اوچون آنکا دوام ایتەچك بالالرنك صانی کیمندن 120 بولورغە تیوشدر. بالا صانی اول مقدارغە طولماغان آوللردە مکتبنك برنچی اوچ یاکە دورت صنفینە آچلوب، آلتی صنفلیسی شوندی آوللرنك برنیچەسی اوچون بر دانە تاٴسیس ایتلور وبالالر آوز آوللرندە مکتبلرنی اکمال ایتکاندنك صوڭندە قالغان صنفلرن شول رایوندەغی آلتی صنفلی مکتبن اوتەرلر.

مسلمانلرغە مخصوص آچلاچق دارالمعلمین اوشبو پروغرام برلەن بولورغە تیوشلی.

١) اوقو مدتی، بر تحضیری ودورت توب صنف بولەق اوزرە: بیش یل.

٢) اوقولاچق فنلر:

۱) علوم دينيه.
۲) آنا تلی.
۳) عرب تلی.
٤) روس تلی.
۵) حساب.
٦) هندسه.
۷) جبر.
۸) تاريخ (ملی، عمومی، وطنی).
۹) جغرافيا.
۱۰) طبيعيات.
۱۱) تشريح هم وظائف الاعضاء.
۱۲) حکمت وکيميا.
۱۳) قوزموغرافيا.
۱٤) پيداغوغيکا.
۱۵) آول کون کورشی حقنده ابتدائی معلومات.
۱٦) رسم
۱۷) حسن خط.
۱۸) کوی
۱۹) گيمناستيقا.
۲۰) قول اشلری.

فنلرنڭ صنفلرغه بولنووی

تحضيری صنف

۱) دين	۳	ساعت
۲) آنا تلی	۳	»
۳) عرب تلی	۳	»
٤) روس تلی	٦	»
۵) حساب	۵	»
٦) جغرافيا	۳	»
۷) طبيعيات	۳	»

۸) روسیه جغرافیاسی (روس تلنده) ۲ «
۹) رسم ۱ «
۱۰) کوی ۱ «

بارسی ۳۰ ساعت

برنچی صنف:

۱) دین ۲ ساعت
۲) آنا تلی ۲ «
۳) عرب تلی ۳ «
٤) روس تلی ٦ «
٥) حساب (روس تلنده تکرار نظریه‌سی برله‌ن) ۲ «
٦) ریاضیات (جبر وهندسه) ۴ «
۷) ملی تاریخ ۲ «
۸) طبیعیات ۳ «
۹) جغرافیا ۲ «
۱۰ رسم ۱ «
۱۱) تشریح ووظائف الاعضاء ۲ «
۱۲) کوی ۱ «

بارسی : ۳۰ ساعت

۲نچی صنف :

۱) دین ۲ ساعت
۲) آنا تلی ۳ «
۳) عرب تلی ۳ «
٤) روس تلی ٦ «
٥) ریاضیات (جبر وهندسه) ٦ «
٦) عمومی تاریخ ۳ «
۷) روس تاریخی ۲ «
۸) حکمت وکیمیا ۳ «
۹) رسم ۱ «
۱۰) کوی ۱ «

بارسی ۳۰ ساعت

۳ نچی صنف:

۱) دین	۳ ساعت
۲) آنا تلی	۲ »
۳) عرب تلی	٤ »
٤) روس تلی	٦ »
۵) اصول تعلیم وتربیه	٦ »
۷) آول کون کورشی حقنده معلومات	۱ »
۸) سکمت وکیمیا	۳ »
۹) رسم	۱ »
۱۰) کوی	۱ »
	بارسی ۳۰ ساعت

۴ نچی صنف:

۱) دین	٤ ساعت
۲) آنا تلی	۲ »
۳) عرب تلی	۳ »
٦) روس تلی	٦ »
۵) اصول تعلیم وتربیه	٦ »
٦) فوزموغرافیا	۲ »
۷) آول کون کورشی حقنده معلومات	۲ »
۸) حفظ صحت	۱ »
۹) رسم	۱ »
۱۰) کوی	۱ »
	بارسی ۲۷ ساعت

اخطار: دارالمعلمین‌نك تحضیری صنفینه مونده مذکور ابتدائی مکتبلرنی موفقیت برله‌ن اکمال ایتکانلر یاکه شول درجه‌ده امتحان بیرگانلر قبول ایتلورلر.

1734
КССР ... Гилми кітапхана Научная библиотека Академия Наук КССР